

Fremtiden kommer af sig selv - det gør fremskridt ikke

Af Finn Brunse

Jeg vil absolut ikke bruge denne julehil- sen til at omtale sagen om og interessen for Clintons privatliv. Det er gjort så rigel- ligt. Og efter mine begreber helt ude af proportioner og med et åbenlyst politisk sigte.

Når jeg så alligevel nævner det, er det som eksempel på den kommunikationsform, der efterhånden bliver mere og mere tilgængelig og anvendt. Internettet. Stad- dig mere åbenbares, både skidt og kanel, jvf. ovenstående. Få minutter efter det er offentliggjort, er det tilgængeligt over hele kloden, som vi så det ved forhørs- rapporter, og uden den store om- kostning, i hvert fald økonomisk.

Også Tommerup Kommune er med på nettet, og har været det nogle år: <http://www.danbbs.dk/~Tommerup/>. Så gå endelig ind og kig på hjemmesiderne, vi fylder på og fornyer dem jævnligt. Internetadressen oprettede vi op til

Kulturlandsby initiativerne i 1996, og vi ved at bl.a. et orkester fra Chicago lagde vejen omkring Tommerup, fordi de havde set os på nettet.

Kulturlandsby 96 er vel overstået. Infor- mation om alt det der foregik nåede vidt omkring, bl.a. til Wijk an Zee i Holland, hvor en gruppe ildsjæle havde en ide, og fik den bestyrket af det tommerupske initiativ.

Cultural Village of Europe i Wijk ann Zee er en realitet. 10 europæiske (landsby) kommuner er involveret; heriblandt Tommerup, som får æren af at synge, danse og spille arrangementet i gang den 28. februar 1999.

Da vi fik indbydelsen fra Wijk an Zee, og indkaldte foreninger og interesserede til et informationsmøde blev vi mødt med en lyst og entusiasme fra de fremmødte som for det første var meget glædelig og for det andet vil give åbningsarrangementet et livfuldt indtryk af Tommerups blom- strende kultur- og foreningsliv. Programmet

Bryllesaurussen blev indviet ved et arran- gement den 5. august 1993.

Bryllesaurussen er udført af kunstneren Erling Tingkær. Erling Tingkær fik inspire- rende medvirken fra Brylle skolens da- værende 7. klasse.

Erling Tingkær var på det tidspunkt ansat af Tommerup Kommune ved de 3 institu- tioner: Brylle Fritidspasning, Brylle Bør- nehavn og Brylle Skole.

Kommunen betalte lønnen og institutio- nerne betalte materialerne.

er nu sammensat, hvilket ikke var svært med den store interesse der har været. Opgaven var snarere at vælge blandt de mange som meldte positivt tilbage.

Tilbage ved internettet vil jeg fremhæve, at der, alt imens det er meget internationalt, er en stor lokal dimension, som vi i kommu- nen har vurderet og fundet så væsentlig at en tværfaglig arbejdsgruppe tilbage i sommeren 97 indstillede, at vi skulle tage

et meget stort skridt fremad. Kommunen skulle bindes elektronisk sammen. En elektronisk hovedvej kaldes det.

I første omgang rådhuset, institutionerne og kommunalbestyrelsen. I næste fase: virksomheder og borgere.

Arbejdsgruppen tog udgangspunkt i devisen: Fremtiden kommer af sig selv - det gør fremskridt ikke.

Der måtte derfor en beslutning til, og i april 1998 etableredes et KIK (Kommunikations- og Infrastruktur i Kommunerne) projekt i Tommerup Kommune. Projektet indebærer, at der etableres et højhastighedsnet (hovedvejen). Nettet kan, til lokal takst, benyttes af borgere og virksomheder som adgangsvej til en række kommunikationsmuligheder, internt i kommunen, med kommunen og ned til kineserne hvis det skulle være, dette dog først i en senere fase.

For Kommunen giver nettet dels adgang til store undervisningsmuligheder for skolerne, dels adgang til et kommunalt intranet (rådhus, skoler og institutioner kommunikerer direkte sammen) og internetadgang for alle tilsluttede brugere. Vi vil bl.a. etablere en åben postkasse til Kommunalbestyrelsen, således at vi kan gå i åben og direkte dialog.

Intentionen er, at vi hurtigere, bedre og billigere får fat om det, der er de væsentlige forhold alle parter imellem. Men også her gælder det, at virkeligheden er altings prøve - så fremskridtet kommer, som nævnt, ikke af sig selv.

Vi har i kommunalbestyrelsen et mål om stor åbenhed om det kommunale virke. Der er nu tilføjet en ny mulighed og dimension.

Der har i øvrigt været stor åbenhed ud mod verden i løbet af 1998 især i forhold til vores venskabs- og kontakt kommuner. Idrætsforeninger, skolerne, ungdomsskolen, erhvervsrådet, menighedsrådene, landbruget og kommunen har været i direkte kontakt i form af gensidige besøg eller ved planlægning af kommende aktiviteter.

Jeg vil især fremhæve træffet mellem de nordiske venskabsbyer, som i år fandt sted i Tysvær. Arrangementet var tilrettelagt i dagene omkring den 17. maj, Norges nationaldag.

Der var, for os der havde fornøjelsen at være med, ingen tvivl om, at 17. maj er en af Norges helt store mærkedage. Alle er af huse, og mange i nationaldragter. Vi følte det som en særlig gestus, at medvirke på helt tæt hold.

Det vestfynske børnekor, som består af børn fra Glamsbjerg skolen og Tallerupskolen, leverede sammen med Tallerupskolens Kammerkor, korets ledere og lærere fra musikskolen en flot opførelse af »Josefs drømme« i Tysværs store koncertsal samt kirkekoncerter rundt om i Tysvær kommunes bosteder, dagen efter, på selve den 17. maj. Samlet var det for børn og voksne en stor oplevelse.

På den hjemlige, og helt lokale scene har en af de større politiske beslutninger væ-

ret renovering af De Gamles Hjem i Verringe samt etableringen af plejeboliger og service- og genoptræningsfaciliteter på Vestervangen i Tommerup.

Oplægget tog sit udgangspunkt i ønsket om: At der skulle være flere pladser til rådighed for ældre med senil/demens.

At der blev mulighed for tilbud om vedligeholdelse og genoptræning af fysiske færdigheder, samt et åbent værested med cafeteriafunktioner, som kan modvirke isolation og ensomhed for hjemmeboende ældre.

At der blev en geografisk spredning af tilbuddene til ældre i hele kommunen, herunder en valgmulighed mellem en traditionel plejehjemsplads og en mere selvstændig boform i nye plejeboliger. Og ligeledes for personalet et ønske om at give bedre arbejdsforhold og faciliteter.

En stor opgave, som økonomisk hjælpes på vej gennem plejeboligereformen, som den hed da den blev vedtaget i 1996, med det formål, gennem fordelagtig financering, at tilskynde kommunerne til en ekstra indsats for at løse de ældre borgeres behov for tryghed i velegnede boliger med plejefaciliteter.

Planen er nu vedtaget og klar til gennemførelse, således der inden udgangen af 1999 bliver bygget 10 plejeboliger, 10 ældreboliger samt 1. etape af et servicecenter, indeholdende personalefaciliteter og sygeplejeklinik på Vestervangen. Derefter vil der på DGH blive 10 boliger til ældre med senil/demens samt 10 pleje- og ældreboliger efter en renovering som vil være færdig i slutningen af år 2000.

Det har krævet mange møder, og megen aktivitet at nå så langt. Jeg er på de ældres og medarbejdernes vegne glad for at det lykkedes. Det bliver spændende at følge byggeriet, som skal navngives gennem en idekonkurrence blandt kommunens borgere.

Det er i øvrigt en spændende tid, der er kommunalt set mange bolde i luften. Udviklingsprojekter inden for skole og pasning, skolens indhold og struktur, den administrative organisation, udvidelse af samarbejdet med nabokommuner på en række områder, for blot at nævne nogle af de større tiltag.

Det gøres for at sikre udviklingen af vores service, samtidig med tilpasning til de muligheder der gives os.

Udviklingen er positiv i Tommerup, der er vækst på en række områder befolknings- og erhvervsmæssigt som giver forhåbning om fortsat at være et område med stor kreativitet og opbakning fra foreninger, borgere og virksomheder til det, som jeg mener ofte kendetegner livet i Tommerup Kommune: At turde involvere sig, og dermed præge livet i kommunen og de beslutninger der skal træffes herom. Afslutningsvis vil jeg takke alle vore samarbejdspartnere for gode relationer i løbet af året. Sige tak til medarbejdere og brugerbestyrelser for den store indsats der har været gjort, ikke kun ved ting som måtte have haft særlig opmærksomhed, men bestemt også for det, der er den gode gedigne indsats hver dag.

Endelig vil jeg ønske alle en glædelig jul, og et rigtigt godt nytår.

Jul under fremmede himmelstrøg

Af sognepræst Jørgen Flensted-Jensen

Ved læsning af min dagbog fra tiden i Afrika dukker det ene billede op efter det andet. Der er episoder og oplevelser, som i dag ligger lidt tilbage i erindringen, men som ved fornyet læsning sætter nogle tanker i gang om de meget forskellige livsvilkår, der er i verden. Lad mig bringe nogle billeder med relation til julen.

Mozambique

I 40 graders varme finder vi en thujabusk, skærer nogle grene af og tager dem med hjem for at sætte dem i en spand. Så hænges nogle julehjerter og andet hjemmelavet pynt på sammen med de stearinlys, som vi for en sikkerheds skyld har taget med hjemmefra.

Vort Juletræ er færdigt, og juleaften begynder med at gå til en gudstjeneste i den lokale kirke, hvor kun ganske få andre er hvide. Det er os, der skiller os ud fra normalen. Senere fejrer vi vor juleaften så dansk, som det lader sig gøre. Alle vore

julegaver til hinanden er simple hjemmelavede småting, som børnene og vi har lavet af forhåndenværende materialer.

Vi befinder os i Mozambique for præcis 10 år siden. Landet var på det tidspunkt kastet ud i en blodig borgerkrig, hvor terrorgrupper skamferede landet ganske hensynsløst. Vi arbejdede for Folkekirkens Nødhjælp med koordinering af katastrofehjælp til civilbefolkningen.

Afrikas horn

Vi er på vej hjem fra en opgave med at rejse et nødhospital i en flygtningelejr ved grænsen til Eritrea. Svigtende regn har i flere år ødelagt landbrugets indtjening, folk har forladt deres landsbyer og er søgt til de få lidt større byer i håb om at kunne overleve tørken. Julen nærmer sig, hvor uvirkeligt det end måtte synes os i så fremmedartede omgivelser. Der er kun få dage til den 24. december - der er ingen juleguirlander i byernes gader, ingen julesalmer fra de små simple blikskure langs vejen, der gør det ud for forretninger. Der er intet, der fortæller os, at der kun er få

dage til juleaften. Æslerne trasker i vej-kanten med deres byrder af brænde til den daglige madlavning over bål eller til det lille trækulskomfur på jorden uden for hytten.

Standser vi og spørger folk langs vejen, har de ikke nogen klar fornemmelse for, hvad jul er, og hvornår den fejres. I den ortodokse kirke, som mange tilslutter sig i Etiopien, opfattes Jesu dåbsdag som den virkelig store fest. - Da begyndte Jesus sit egentlige virke på jorden.

Tanken strejfer os, om det i grunden var ligeså naturligt i en kristen dansk sammenhæng at se på den dag, som den store festdag?

Etiopien

Det er juleaften i Etiopien. I det lille træhus, hvor vi bor, har vi som gæster 8 danske sygeplejersker, som også er udsendt af Folkekirkens Nødhjælp. De holder en friaften fra deres dagligdag i telte- ne ved nødhjælpslejren i det nordlige Shoa, hvor tørken har lagt landsbyer øde, og sult og sygdom hærger. Dagen begyn-

der med en gudstjeneste i den norske skoles gymnastiksal, som i dag er omdannet til kirkesal. Så går vi hjem i det lille træhus og fejrer dansk jul, så tæt på vore juletraditioner, som de fremmede rammer giver mulighed for. De små gaver, vi giver hinanden, er pakket ind i avispapir, som er det eneste indpakningspapir vi kan få fat i. Men det er også mere samværet med hinanden, der på denne aften gør det til en dansk jul.

Dagbogen fra Afrika

Julen er forbi, og jeg er igen på vej nordpå i min firehjulstrukne bil til nye opgaver i tørkeområderne. Indtrykkene fra en tilfældig morgen nedfældede jeg i min dagbog, og citeres her ordret, som jeg nedskrev dem:

»Kvinder i flok omkring en vandpumpe med deres skårede lerkrukker. De venter på deres tur. Skønne bjerge i morgendisen. En nylig død bæres væk af to mænd på nogle groft tilhuggede lægter lagt over skuldrene. Små jordfarvede hytter ligger spredt op af de tørre bjergskrånninger. Røgen stiger op gennem græstaget. Langs med vejen er der een lang række af mennesker, der slæber på brænde, vand, dunke, tømmer, korn m.v. Alle i laser og pjalter. Små hyrdedrenge bag svingende kohaler overalt. Lige foran mig ligger i vejkanterne knoglerne af en ko - tørken. Da jeg et øjeblik holder ind i vejkanterne for at nedskrive nogle indtryk, løfter jeg hovedet og ser lige udenfor bilvinduet en lille dreng stå der i pjalter med næsten helt sammenklistrede øjne, møgbeskidt men strækkende sin lille hånd frem - han får 50 cent (2,50 kr), og så vandrer han og hans far videre, faderen med en lille alabastkrukke over skulderen. Jeg standser igen ved et lille plateau, som er et udtørret flodleje. Kvinder trækker i små blikdåser vand op fra huller de graver i flodlejet - Ak hvor er livet forskelligt afhængig af, hvor vi er født på denne klode.«

Det var dengang - men hvad nu ?

Ovenstående indtryk har i min nuværende dagligdag, været lidt i baggrunden, men de ligger der hele tiden som noget, der ikke kan fortrænges helt. Fordi det er virkeligheden også i dag. Måske andre steder på kloden, men forholdene har ikke ændret sig voldsomt.

Uvilkårligt spørger vi om julens budskab om fred på jorden har nogen mening - eller det er noget sentimentalt sludder? Efterhånden er julen blevet en højtid så rig på traditioner og særpræg, at julefesten er et julebudskab i sig selv. Er vi i Vesten blevet så fokuseret på festen, at budskabet er gledet i baggrunden eller helt ud?

Julens budskab - evangeliet

Vi kender alle sammen juleevangeliet om barnet i stalden og hyrderne på marken. Sådan som det er videregivet i Lukas evangeliet. Men der er faktisk også andre forfattere i bibelen, der fortæller noget om julen - og gør det på en anden måde.

I Johannes evangeliets version står der med lidt andre ord, hvad julens begivenhed betød. Der står det beskrevet med en eneste sætning: »Ordet, d.v.s. Gud, blev kød og tog bolig iblandt os«, hvilket konkret betyder, at Gud blev menneske.

Julens budskab er, at Gud ikke længere er en stor og fjern Gud. Han er fortsat stor, men nu er han en nær Gud, fordi han valgte at komme ned til os, ikke i storhed, men i vor ringhed.

Stakkels os ubehjælpssomme medarbejdere i landets ældste firma - kirken. Vi har ofte så travlt med at gøre Gud til en intellektuel størrelse, som der helst skal bruges svære og vanskelige ord for at beskrive - vi er nogen gange ved at gøre kristendommen til ord. Men det var ikke budskabet, da det lød at »Gud blev menneske«. Tværtimod var her noget mere håndgribeligt end ord. Her var liv.

Her var noget at takke for i en verden fuld af nød og elendighed, men også fuld af skønhed.

Det har min kone, Kirsten, udtrykt i et lille digt fra tiden i Afrika:

Vi takker dig Gud.

Vi takker for livet.

Livet du gav til os alle som gave,

vi hver må forvalte og bruge til gavn for ven og for fremmed,
for alle vi møder i al vor færd.
For nogle jeg spørger: »Er livet en gave«?
For mig ser det ud som et trælsomt slid.
Men også for dem må der være en mening med livet.
Et glimt af glæde som jeg ikke ser.

Vi takker dig Gud.

Vi takker for glæden.

Glæden ved livet.

Glæden over hver eneste dag.

Omkring mig jeg ser i mit daglige virke, så mange fortvivlede skæbner.

Jeg ser de pjaltede magre unger.

De rækker deres bedende hænder frem,

og jeg ser deres store hunger.

Jeg føler mig hjælpeløs og svag,

og jeg øjner for dem ingen glæde.

Og dog, når jeg vender mig om,

Da kommer der glade børn

og ta' mine hænder.

Da varmes mit sind, da dugges min kind,

da fyldes mit hjerte med glæde.

Vi takker dig Gud.

Vi takker for skønheden.

I en verden så fuld af nød og elende,

I en verden hvor ingen fremtid øjnes,

der er dog en skønhed så stor og stærk.

En skønhed, der ikke er skabt

af menneskehånd,

men ene er dit skabende mesterværk.

Jeg ser over marker og fjelde,

og blomster står fulde af skønhed og ynde.

Jeg ser til min sjæl den mættes,

og mit hjerte det fyldes af skønhed.

Vi takker dig Gud.

Vi takker for hverdagens gave.

Thi hverdagen er dog den bedste af alle.

Vi mødes til fester, vi taler og ler.

Men i hverdagen mødes vi helt som vi er.

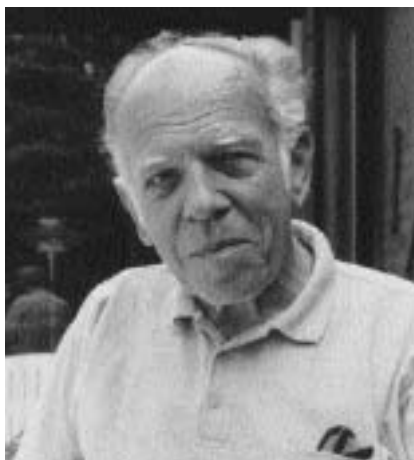
I hverdagen ser jeg barnet som græder,

og jeg får lov til at tørre dets kind.

I hverdagen får jeg de smil,

som varmer mit sind.

Kapitler af en stationsbys saga

Tidligere stadsskoleinspektør Kristen Gausdal døde i december 1997 - kort tid før udgivelsen af den bog, han havde arbejdet på i mange år: »Broholm sogn i Tommerup« - et unikt stykke lokalhistorie. Gausdal kom til Tommerup fra Herfølge skolevæsen i 1965 som 45-årig, og blev leder af Tallerupskolen. Efter omlægningen i forbindelse med kommunesammenlægningen i 1972 fik han status som stadsskoleinspektør. Kristen Gausdals store interesse var lokalhistorie.

»Jul i Tommerup« har igennem mange år nydt godt af hans viden. Han skrev igennem ti år Julehistorien med historisk islæt. Og vi har fået mange gode råd vedrørende de lokalhistoriske indlæg ved redigeringen af hæftet.

Lions Club Tommerup er Gausdal megen tak skyldig, og vi bringer - med fru Gausdals tilladelse - et par afsnit af bogen, som vi varmt kan anbefale alle, der interesserer sig for lokalhistorie.

Det begyndte med en jernbane

Broholm sogn er et kompakt område med en bebyggelseskoncentration omkring stationsbyen (Tommerup Nord). Det er jernbanen, der har været den oprindelige drivkraft i den stærke udvikling, der har fundet sted i den allernordligste del af det gamle Tommerup sogn.

Det vil altså sige, at det er i året 1865 det hele tager fart. Det år kunne jernbanen over Fyn tages i brug, og stationernes placering var nu endelig fastlagt. Men enighed om placeringen havde der ikke været, idet det oprindeligt var planlagt at bygge stationen ved Lille Appe, hvilket ikke mindst ville have været af interesse for Brylle sogns beboere. Var dette blevet fastholdt, ville meget have set anderledes ud.

I 1884 blev Tommerup station desuden udgangspunkt for sidebanen Tommerup -

Assens. Men også denne gang havde der været andre forslag fremme. Der havde været et stærkt ønske om, at banen skulle følge en linie fra Lille Appe i retning mod syd mellem Tommerup og Brylle til et sted nord for Vemming, hvor den skulle dreje vestpå mod Glamsbjerg. Den endelige beslutning, som gav Tommerup sogn to statsbanestationer (Tommerup og Knarreborg), betød yderligere muligheder for en udvikling af området omkring Tommerup station.

Til trods herfor varede det længe, før der blev bygget noget af betydning. Foruden de to stationsbygninger var der kun ganske få huse. Der var ingen viadukt, og man måtte passere banelinien ad en overkørsel i nærheden af stationsbygningen. Men antallet af tog var jo begrænset og

togenes fart ligeledes (ca. 30 km i timen), selv om farten nok kunne virke imponerende for den, der kun var vant til hestekøretøjer. Berømt i denne henseende er H.C. Andersens beskrivelse af en togrejse i Tyskland 25 år tidligere, hvor han oplever farten, som om han befandt sig uden for jordkloden og så denne dreje rundt.

Broholm kirke

De folk, der boede i bakkelandet omkring Brendeaens kilder, havde langt til kirke. Flere sogne stødte sammen her. Der var et godt stykke vej til Tommerup Kirke. Lang vej var der også for dem, der boede i Vissenbjerg sogns yderområde, og en hel lille rejse for dem, der skulle til Ubberud. Ikke mærkeligt, at initiativrige folk kom

på den tanke, at man burde bygge en kirke ved den opvoksende stationsby. Behovet var der tilsyneladende, eftersom egnens folk gennem lang tid havde været flittige kirkegængere.

Broholm Kirke er meget ung i sammenligning med de middelalderlige nabokirker. Til gengæld er dens historie meget veldokumenteret, idet en af initiativtagerne, proprietær Frederik Hjort, har skrevet om kirkens opførelse og om dens første år, og den senere formand for menighedsrådet Marius Grønvald Poulsen i et jubilæumsskrift fra 1982 har givet mange konkrete oplysninger om blandt andet kirkens inventar og om dens senere historie.

I 1902 blev der nedsat et udvalg, der skulle arbejde med kirkebyggesagen. Udvalget bestod af to repræsentanter for hver af de berørte kirkesogne. Fra Vissenbjerg var der gårdejer Chr. Nielsen, Magtenbølle, og teglbrænder Johan Knudsen, Koborg. Ubberud sogn var repræsenteret af amtsrådsmedlem Lars Christensen, Store Ernebjerg, og proprietær E. Møller, Lille Dyred, Brylles repræsentanter var mejeriformand J. Christensen, Fredensborg, og maltgører L. Hansen, Stærmose. Og for Tommerup sogn mødte landpostbud N. Jakobsen og proprietær Frederik Hjort. Efter at dette udvalg havde forhandlet til forskellig side, besluttede man at henvende sig til Tommerups sognepræst Schmidt-Phiseldeck, der indvilligede i at blive formand for udvalget. Dermed havde man i realiteten besluttet, at det nye sogn skulle være filial- eller annekskirke til Tommerup og ikke til Brylle, selv om kirkebygningen blev placeret i Brylle sogn og altså uden for Tommerup sogns grænse. Når man ønskede tilknytning til Tommerup, var hovedgrunden den, at langt den største del af det nye sogns indbyggere boede i Tommerup sogn. Desuden var der længere vej til Brylle end til Tommerup.

Der var naturligvis mange spørgsmål, der skulle tages stilling til: Hvor skulle sognegrænserne trækkes? Hvordan skulle

udgifterne fordeles? Hvor stort skulle kirkerummet være? Hvorfra skulle pengene skaffes?

Man kunne forvente, at det sidste spørgsmål ville give de største problemer. Men det viste sig, at ofterviljen i befolkningen var stor. Der blev givet fra 2 kr. til 400 kr. Her skal man huske på, at 2 kr. var et stort beløb selv en fattig familie, og 400 kr. var en lille formue. Staten gav 18.500 kr. og Fyens Stifts Sparekasse 1000 kr. Jorden til byggegrund, kirkegård og kirkestald blev skænket af enkefru Jørgensen, St. Broholm. Derfor kom kirken til at hedde Broholm Kirke. Præsten og kirkesangeren tilbød selv at give afkald på honorarer.

Spørgsmålet om kirke-distriktets grænser og om udgiftsfordelingen de fire sogne imellem fik man løst gennem forhandlinger med beboere, præster og sogneråd. Derimod var der ved at opstå meningsdivergenser med hensyn til kirkens størrelse, idet Frederik Hjort mente, at udvalget havde givet ham fuldmagt til at forhandle også dette spørgsmål. Resultatet blev, at kirken blev bygget med plads til 200 voksne personer i stedet for de 150, som et flertal i udvalget oprindeligt havde ønsket. Da nogle af udvalgets medlemmer protesterede, var man imidlertid så langt fremme med byggeriet, at de 200 pladser måtte accepteres som en fuldbyrdet kendsgerning.

Arkitekten var kgl. bygningsinspektør Vilhelm Petersen, Odense. De to største entrepriser blev overdraget en murermester fra Assenbølle og en tømrermester fra Odense. Altertavlen der viser Jesus i samtale med den samaritanske kvinde, er udført af to kvindelige kunstnere, malerinden Tony Müller og billedskæreren Mille Madsen.

Den 2. juni 1907 blev Broholm Kirke indviet af biskop Laurits Nicolai Balslev, Odense. Til stede var repræsentanter for myndighederne og mange præster, heriblandt den nye sognepræst og komiteformand Ingomar Petersen, der afløste Schmidt-Phiseldeck, som på dette tidspunkt var afgået ved døden. Til minde om

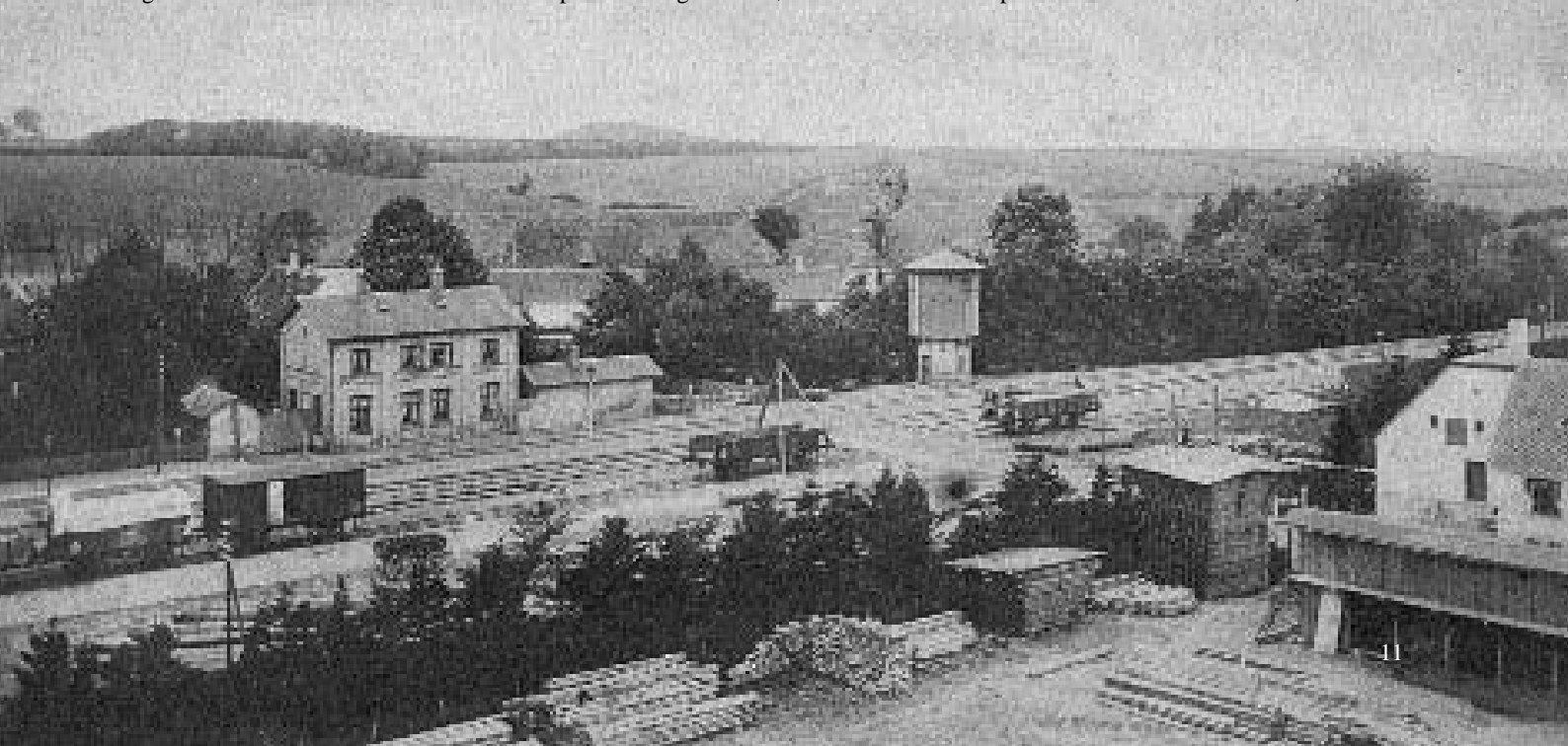
ham hænger der en sølvkrans på kirkens bagvæg. Pastor Ingomar Petersen var kaldet med forpligtelse til at betjene Broholm Kirke som annekskirke i Tommerup.

Fra sognepræst Ingomar Petersens tidligere menighed ved Gethsemane Kirke i København blev der ved indvielsen overrakt kalk og disk i ægte sølv som en gave til den nye kirke. Lysekronerne blev skænket af Jacob Rasmussen, der boede på Bielkevej. Den syvarmede lysestage skænkedes af stationsforstander Ude Håhr. De første alterlysestage, der nu kun bruges ved begravelser, var en fællesgave fra teglværksdirektør Rasmussen og Ude Håhr.

Mange gaver og gavebeløb har kirken i tidens løb modtaget. De nu anvendte lysestage fra 1938 er skænket af frøken Sophie Posselt, sammen med 22 særkalkke, »Håbets skib« af ølhandler H.P. Christensen, Tunnelvej, den ene af kirkens to klokker af Lars Christensen, St. Ernebjerg. Dåbsfad- og kande er givet til minde om førstelærer Viggo Nielsen, der var kirkesanger 1938-52. Kirkens gulvtæpper er betalt med pengegaver. Det samme gælder lyseholderne ved stolestaderne. To gange har byens damer syet altertæpper, ligesom også alterdugen er en gave.

Endelig må nævnes et bronzerelief, som er anbragt i en niche over for prædikestolen. Det er udført af billedhuggeren Lotte Olsen, Svanevej, og viser bebudelsen, mødet mellem Maria og Elisabeth samt de vise mænds besøg. Også her er der tale om gaver, bl.a. fra Grønlund Rasmussens legat. Relieffet blev afsløret ved en festgudstjeneste den 30. november 1986.

Til forskel fra næsten alle andre landsbykirker er Broholm Kirke ikke øst-vestvendt. Terrænforhold har gjort sig gældende og sandsynligvis også pladsforholdene, idet den oprindelige kirkegård kun var på ca. 4.100 m². Senere er kirkegården udvidet i 1932, 1943 og 1962, hvorved arealet kom op på 17.800 m². Det har været diskuteret, om den sidste udvidelse var nødvendig; men på daværende tidspunkt kunne man ikke forudse, at urnebe-

gravelser, der ikke er særlig pladskrævende, i så stort omfang ville afløse kistebegravelser.

Ved sin placering i det højfynske moræneområde virker kirkegården både smuk og imponerende. Højdeforskellen er 28,5 m på selve kirkegården og endnu større, hvis man regner området til parkeringsplads og menighedshus med. Terrænforholdene gør naturligvis ikke grave-rens arbejdsforhold lettere.

Kirkens første graver var Mads Kristian Madsen (1907-40), der efterfulgtes af sønnen Hans Chr. Madsen (1940-66). Herefter fulgte Karl Larsen (1966-83) og Børge Hansen (1983-93).

Kirkens første orgel blev anskaffet for midler, der var tilvejebragt ved indsamling blandt menighedens medlemmer. Det var et brugt orgel, der tidligere havde stået i Skamby Kirke. I 1966 måtte det udskiftes, efter at kirken havde fået nyt varmesystem. Det nye orgel blev bygget af Troels Krohn i Hillerød og havde 5 stemmer. Nogle år senere blev det udvidet med en subbas.

Kirkens første organist var lærer Karl Hansen, Stærmosø, der fungerede til sin død i 1954. Lærer Knud Andersen, Talle-rupskolen, var organist 1955-73, fra 1969 i samarbejde med lærer Bodil Ørum. Efter Inge Dyrst, Verving, 1973-75, fulgte Martha Hansen 1975-93 og Eva Ladefoged fra 1993.

I de første år af kirkens historie var kirkesangerstillingen knyttet til lederstillingen ved Tallerup Skole. Således var »den unge Bramming« kirkesanger i Broholm Kirkes allerførste år (død 1908). Johannes Thorvald Jensen var kirkesanger 1909-38, Viggo Nielsen 1938-52 og Niels P. Hansen 1953-64. Af andre kirkesangere, der har virket gennem længere tid, kan nævnes Laurits Sandager 1965-73 og Henry Sørensen, Vissenbjerg, 1982-92.

I 1979 blev Broholm et selvstændigt sogn, der omfatter det hidtidige område,

bortset fra det, der ligger uden for Tommerup kommune. Vissenbjerg og Ubberup fik altså sine tidligere områder tilbage.

Da Broholm er det største af kommunens fire sogne, ville det være naturligt, at sognet fik sin egen præst, og der har da også flere gange været rettet henvendelse til biskoppen herom. Til dato har »kassetænkning« dog stoppet disse tiltag, idet en præsts løn hentes dels fra kirkelige kasser, dels fra staten. Og skiftende folketings flertal og ministerier har ikke prioriteret oprettelse af nye præstestillinger særlig højt.

I 1981 købte kirken af St. Broholm et lavtliggende areal, der grænsede op til kirkegården. Her anlagde man i de følgende år en parkeringsplads.

Da der fra arbejdstilsynet kom et krav om, at der skulle indrettes »graverfaciliteter« med bad, toilet og opholdsrum til grave- ren, så menighedsrådet mulighed for samtidig at opføre et lokale til undervisning af konfirmander, en undervisning, der hidtil havde fundet sted på skolen. Det nye lokale kunne sammen med et mindre tilstødende lokale også anvendes til mødevirksomhed, til mindesammenkomster ved begravelser o.lign. Huset blev opført på en nabogrund, som man købte i 1988. Her fik det nye menighedshus en smuk og naturlig placering. Den, der går ned ad trappen fra parkeringspladsen til menighedshuset, passerer i øvrigt den gamle sognegrænse mellem Brylle sogn og Tommerup sogn.

Ved menighedsrådsloven af 1903 fik de lokale menighedsråd betydelig indflydelse, bl.a. med hensyn til, hvem der skulle være sognets præst. De kirkelige retninger, Indre Mission og Grundtvigianismen, havde begge fodfæste i Broholm sogn. De religiøse modsætninger var dog ikke større, end at der kunne holdes aftalevalg (fredsvalg), når der skulle vælges menighedsråd.

Begge de nævnte retninger havde i øvrigt

rod i »de gudelige forsamlinger« fra 1800-tallet, der igen havde modtaget stærke påvirkninger fra Brødre-menigheden i Christiansfeld. Et par af forsamlingsbevægelsens lokale centre var gårdene Pindstoft i Tommerup sogn og Store Skræppenborg i Brylle sogn, hvor den berømte Peter Larsen Skræppenborg boede indtil 1842.

Indre mission byggede i 1924 et missionshus, der i dag benyttes af FDF-FPF. Huset blev bygget for indsamlede midler, og efter at restgælden var betalt, blev det tilskødet Landsbevægelsen Indre Mission. Huset ved siden af byggedes som bolig til missonæren. Her boede bl.a. missionærene Rafn og Stage. Blandt de ledende inden for bevægelsen var murer-mester Nielsen Dahl, bager Hertzum-Larsen og gartner Kirketoft.

Grundtvigianerne havde forbindelse til grundtvigske valgmenigheder. Da den kendte gårdejer og forfatter Vilhelm Andersen, Lindholm, i 1930 blev begravet, medvirkede f.eks. valgmenighedspræsten fra Sdr. Nærå. Men ellers var det mest Odense Valgmenighed, man havde tilknytning til. På en liste fra 1940 finder man navne på ca. 40 valgmenigheds medlemmer fra Tommerupegnen. En tid havde man den ordning, at valgmenighedspræsten prædikede i Broholm Kirke hver fjerde søndag. Denne ordning ophørte i 1973.

Som nævnt var Tommerups sognepræst Conrad Friederich Valdemar Schmidt-Phieseldeck aktiv i arbejdet for Broholm Kirkes opførelse. Han nåede dog aldrig at blive præst ved kirken, eftersom han i 1904 søgte ind til Sct. Hans Kirke i Odense, hvor han kort tid efter døde.

Det blev Th. Ingomar Petersen, der blev Broholm Kirkes første præst 1907-31. Efter ham fulgte Martin Meisner 1932-43, Hans K. Haugaard 1944-70, Aksel Nielsen 1970-74, Jens Ejnar Feddersen 1975-86, Ole Wierød 1986-90 og Svend Faarvang fra 1991.

En digters dagligliv

En fortælling fra Langsted

Af Lise Brun

Illustrationer: Alf Larsen

En kølig majaften i det Herrens år 1736 slentrede to mænd fra Verringe Præstegård mod Langsted. Den ældste af de to, den 31-årige Ambrosius Stub, havde besøgt sin gamle far, der som enkemand havde fået ophold hos præstefamilien. Det var Stubs søster, Karen, der sammen med sin mand, pastor Schyth, havde påtaget sig den kristelige gerning at sørge for den gamle efter hans kones død. Den gamle skrædder Christian Pedersen Stub - for ham var det - var nu 72 år og kunne kun småt udøve sit håndværk, men hans sind var stadig lyst og hans fortællinger om den forgangne tid værd at høre. Det var derfor blevet ret sent, før Stub og hans svoger Peder tog afsked og begav sig på hjemvejen.

I den lyse forårsaften stod kirken knejsende som en hvid silhouet mod himlen foran dem. Stub, som havde gået og smånynnet fornøjet, forstummede ganske, da Peder pludselig sagde: »Jeg kunne nok have lyst at se til salig farmors grav. Jeg har jo ikke været her, siden du giftede dig med min søster Mette sidste efterår. »For mig gerne,« sagde Stub, »for det har ingen hast med at komme hjem. Lille Christine har ondt for tænder og giver lyd, så man næppe finder nattero«. I tavshed betrådte de to mænd da kirkegårdens jord og Peder stilede lige hen mod sin farmors gravsted, men standsede brat op, da han var nær ved det. Overrasket så han, at gravstenen hældede besynderligt og var

ligesom sunket nedad i den side, der vendte ind mod det næste gravsted, hvor nylig en anden jordfæstelse havde fundet sted.

Vredt vendte han sig om mod Stub og udbrød: »Hvor kan du tillade, at farmors gravsted er i en sådan uorden? Du må dog skamme dig, når du hver helligdag kommer her forbi! Du gav løfte om at passe hendes grav, da du fik vores søster til ægte og med hende både arv og hus efter farmor.«

Stub lagde hånden på den unge mands arm: »Hør nu, du unge fusentast! Jeg kan forklare dig sagen. Stenen kom i ulave, da graven ved siden af blev beredt, og det tilkommer de folk, som har været sløse, at gøre skaden god igen. Dette har de erkendt og kromanden Peder Lundager har lovet at bringe alt i orden.« »Kan jeg tro på det?« sagde Peder Schousboe, »du ved, at vi søskende har meget at takke vores farmor for. Hun holdt både Niels og mig i skole i Odense og søster Sophie er godt gift i Fåborg til en velrenommeret mand. - Ja, Mette fik hun jo ikke set som gift kone, men hun vidste vel nok, at I havde et godt øje til hinanden. - Jo, havde vi forældreløse børn ikke haft salig farmor, var det nok ikke gået os vel. Hende skylder vi stor hengivenhed og respekt. Og det gør du med!«

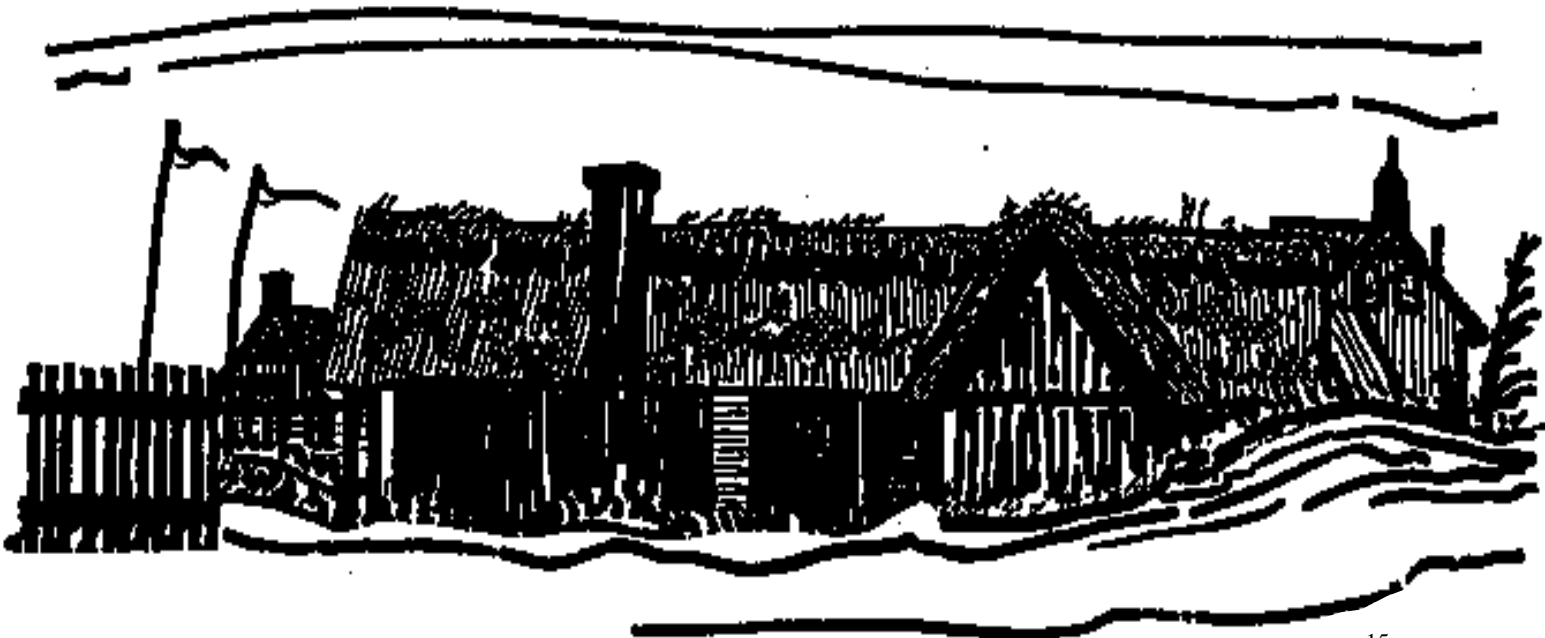
Under denne enetale havde Peder hidset sig selv endnu mere op og stod og gestikulerede vredt mod Stub; men Stub greb nu om begge Peders arme og tyssede på ham: »Besind dig dog! Husk, hvor du står! - Du kan tro mig, at jeg taler sandt! Jeg kan bevise dig, at sagen bliver ordnet.

Vi går ind til Lundager på kroen, at han kan bevidne mine ord, men dæmp dig nu. Du er på hellig grund.«

Lidt modvilligt lod Peder sig nu lede over mod kroen, mens Stub snakkede beroligende til ham: »Du skal se, at jeg ikke har taget mig mit ansvar for let - og du kan vel trænge til et krus øl efter den lange tirade, du gav mig,« skæmte han, »du har sandelig ord nok for sådan en ung student at være. Og se, der står Ørbech min tro uden for skolen og nyder den dejlige aften. Kom med os, så du kan bevidne, at jeg ikke har løjet Peder her noget på.« Ørbech kunne ikke modstå udsigten til et gratis krus øl, så han fulgte villigt med de to ind i kroen.

Her mødtes de af krokonen, der på Stubs forlangende bragte dem et glas øl hver. Da han derefter spurgte efter værten, oplyste hun, at han var i skoven, men snart kunne ventes hjem. Stub mente dog, at de ikke skulle vente efter ham, men bad hende i stedet for om at minde ham om, at han endnu ikke havde opfyldt sit løfte om at bringe gravstedet i orden.

Stub havde anbragt sig nederst ved det lange bord og nu satte krokonen sig over for ham med albuerne på bordet og sagde lidt misfornøjet: »Det har manden ikke glemt, men frosten skulle først af jorden og der har været andre gøremål at passe.« Det undrede Stub lidt, at værtinden havde sat sig hos dem, for hun plejede at undslå sig med travlhed, når hun blev opfordret til at tage sæde sammen med gæsterne. Kun én gang havde han oplevet, at Madam Lundager havde siddet til bords i

krostuen. Det var, da amtsforvalteren på et tidspunkt havde gjort besøg. Da havde Stub set hende sidde i heftig diskussion med ham - og ikke ved den nederste bordende, næh, det var ved den øverste, hvor en sådan standsperson naturligt måtte sidde.

Stub, der elskede en god spøg, sagde derfor nu til hende: »Ja, havde jeg nu været amtsforvalter, havde du vel siddet med mig ved den øverste bordende og diskuteret«. Hun smilede lidt, men sagde ikke noget. Peder forstod ikke spøgen og var irritabel, fordi han ikke kunne få kromanden i tale. Han lænede sig frem fra sin plads og sagde: »Skal det være nødvendigt at være amtsforvalter for at sidde øverst ved bordet? Da kan jeg ellers sige, at min bror Niels har gjort tjeneste hos ham til fornylig. Det var en god plads, han der blev anbefalet til.«

»Det ved jeg vel,« svarede krokronen, »for det var mig, der anbefalede ham efter jeres salig farmors anmodning. Havde Niels bare holdt ved den stilling, var der vel blevet en anden og bedre mand af ham, end han er nu.«

»Hvad mener du med det?« spurgte Peder, »En anden mand? Min bror er lige så god en mand som din mand og hans kone en lige så god kone som du! Han er værtshusholder og tager imod fremmede. Din mand er kromand og du er krokone og I tager imod fremmede.«

Værtinden blev lidt forskrækket over hans vrede tonefald, men så sagde hun bestemt: »Monsjør, hvis du vil skændes eller skælde, så er døren der.« I det samme pegede hun på døren.

Peder blev rasende og råbte: »Dér går en hund rundt. Den kan du jage på døren, men ikke skikkelige folk!« I sin vrede havde han rejst sig op og nu rejste også krokronen sig, men kun for hurtigt at forlade krostuen. Idet hun smækkede døren efter sig, hørte de andre hende sige: »Sådan en slyngel...« Så var hun væk.

I krostuen trampede Peder lidt frem og tilbage på gulvet, mens han gentagne gange sagde ved sig selv: »At vise skikkelige folk døren og kalde dem for slyngel! - Det er dog for galt!«

Lidt efter kom værtinden ind igen og Peder var kølet så meget af, at han muntert sagde til hende, at han aldrig havde troet, at hun kunne finde på at vise skikkelige folk døren. Hun så mut på ham og svarede, at hun troede, at de var ude på at yppe klammeri. Stub prøvede at forklare hende, at de kun var kommet for at tale om gravstenen og Peder sagde til hende: »En skælm, der gør ufred og en kanalje, der viser skikkelige folk døren, det er en hund.« Derpå åbnede han døren og jog hunden, der havde tumlet rundt på gulvet, ud. Forbløffet så krokronen det ske, men hun sagde ikke noget, snerpede blot munden sammen.

Efter en stunds anspændt stilhed, hvor mændene drak endnu et glas øl, kunne hun dog ikke nære sig længere: »Man må vel have fred i sit eget hus! Du skal ikke

tro, at du skal kujonere folk i deres eget hus! Du er jo kun en »Kiek in die Welt« - en uerfaren grønskolling!«

Det kunne Peder ikke have siddende på sig, så han svarede iltert: »Vel er jeg ung, men jeg kender nok mere til verden end du og dit afkom.«

Disse ord nåede øret på Lundagers voksne søn, som stod i dørråbningen mellem krostuen og sengekammeret og han snerrede mod Peder: »Tør du gentage det, din hund.«

Stub bemærkede, at den unge mand stod med den ene arm skjult bag væggen i sovekammeret, netop den væg, hvor kromanden havde to flintebøsser hængende. Han blev bange for, at den unge skulle gribe til våben i sin vrede og ilede ind til ham for at overtale ham til at besinde sig. Peder var i al sin ophidselse dog meget opmærksom på, hvad der foregik og vendte sig nu aldeles rasende mod krokronen: »Hvis din søn griber til våben mod mig, så gid djævelen må tage ham! Næh, kom du herud, unge mand, og lad os gå udenfor. Så skal jeg i ærlig kamp banke skarnet ud af dig, så du ikke kalder skikkelige folk for hund!«

Lige så rasende udbrod krokronen på sønnens vegne: »Mit barn skal ikke i slagsmål med dig! Han er lige så klog som du er, så vil I slås på lærdom, kan han svare for sig!« »Det kan vi lade komme an på en prøve, Kirsten«, svarede Peder, som var blevet lidt roligere. »Jeg hedder Appolona, ikke Kirsten,« sagde krokronen lidt mildere.

Der blev stille et øjeblik. Stub talte lavmælt med den unge krosøn og bemærkede intet om, hvad der foregik bag hans ryg, men pludselig hørte han krokronen udbryde til svogeren: »Føj! Du skulle skamme dig at klappe på rumpen ad en gammel kone!« Stub havde intet set, men nu så han, at Peder slog med højre hånd på højre skohæl, idet han sagde: »Nej, men sådan her gør man i Polen.«

Nu hørtes vognrumlen ude i gården. Det var Lundager, som vendte hjem og mens konen gik ud til ham, satte Peder sig ved bordets øverste ende med sit glas øl og Ørbech tændte fredsommeligt sin pipe. Stub var ikke ganske rolig ved situationen og gik et øjeblik efter, da han syntes, at krofolkene var lidt længe om at komme ind, ud i forstuen, hvor han mødte Lundager med konen lige i hælene.

»Hvad vil du her?« spurgte Lundager. »Hvad jeg vil?« sagde Stub, »ikke andet end godt.« Bag mandens ryg ivrede krokronen: »Nej, han har ikke gjort noget upassende, lille mand.«

Lundager fortsatte derpå ind i skænkestuen og gik lige hen til Peder og stillede ham brysk det samme spørgsmål, som han havde stillet til Stub. Han fik som svar, at Peder ville drikke sit glas øl, og det var vel ikke forbudt. Lundager var imidlertid så opbragt over sin kones beretning om, hvad der var foregået, at han greb fat i Peder ved kravetøjet, der bristede ved den voldsomme behandling og

hang ned ad brystet på ham. Peder sled sig fri af kromandens greb og skubbede ham væk fra sig, men lynhurtigt drejede Lundager rundt på hælen og fik fat i et stykke brænde fra kurven ved ovnen. Det holdt han truende op for panden af Peder. Nu greb både Stub og Ørbech ind og fik vredet brændeklumpen fra Lundager og Stub formanede ham til at være besindig. »Skal sådan en knægt spille mester i mit hus?« sagde Lundager fortrædeligt. »Det har han ikke gjort,« sagde Stub, »hør nu, vi to har altid været gode venner, så jeg vil kun tale sandheden til dig, hvis du vil give mig tid at forklare dig hele sagen.« Med tvær mine lyttede kromanden da til Stubs fortælling, men mens de talte sammen, kom Hans Andersen og Peder Rasmusen, begge fra Verninge ind i skænkestuen. Det var den unge Lundager, der havde tilkaldt dem og kromanden befalede dem i kongens navn at tage Peder i arrest som landløber og løsgænger!«

Han ville kun trække befalingen tilbage, hvis Stub, som bosiddende i sognet, kunne stå inde for og garantere, at Peder ikke var gået hans kone for nær. Det mente Stub efter sin bedste overbevisning, at han kunne og dermed faldt kromanden til ro og lod dem gå, efter at han havde erklæret, at han ville have fred i sit hus. Først havde de dog drukket endnu et glas øl og fået ild på deres piber. Bakkende på deres piber og endnu lidt omtumlede af aftenens begivenheder vandrede Stub og svogeren videre mod Langsted. Peder søgte forgæves at bringe sit forrevne kravetøj lidt i orden, men den lette nattevind fik det hele tiden til at vifte ham op om næsen. Irriteret sagde han: »Den kromand burde nu bringes for retten for sin uhøviske måde at behandle sine gæster på.« Med sit langt lettere og lysere syn på livet søgte Stub at berolige svogeren med, at de dog var sluppet nådigt ud af en situation, der kunne have udviklet sig slemt. »Nu er vi straks hjemme«, sagde han, »lad os se, om ikke Mette skulle have fået bragt lille Christine til rolighed.«

På lidt afstand kunne de se, at der endnu var lys i et af de fire fag vinduer i den længe af gården, som Stub beboede. »Vel bor I småt, men I bor godt«, sagde Peder, »det kan I takke farmor for. Husk derfor på at få bragt hendes gravsten i orden.« »Det har jeg lovet og det holder jeg,« »sagde Stub,« men du skal såmænd ikke misunde os vores hjem. Du fik også selv en god arvelod efter den gamle. »Javist,« svarede Peder, »og student blev jeg da også - men lyst at studere har jeg nu ikke. Næh, jeg tænker, at jeg kunne trives vel med at have min egen gård - og hvem ved, måske bliver det sådan en dag. Men det ærgrer mig nu med den krovært! Igen forsøgte han at få kravetøjet på plads.

»Nånå, lad nu det være nok!« sagde Stub, »Mette vil nok reparere det for dig, men nævn det nu ikke for hende lige nu. Vi må hellere komme til sengs, det er silde og i morgen, når solen står op på himlen med

lange stråler i sit hår, vil du nok kunne le ad den hele spas.«

Dermed gik de to ind, Stub til sin Mette og barnet, Peder listede ind i sit soverum og begav sig til sengs. Ingen i huset fik dog megen søvn, for Christine havde stærke smerter for tænder og kunne ikke finde hvile. Hun græd højlydt med mellemrum og skønt Mette gav hende violrod at tygge på, hjalp det intet.

Måske var det grunden til, at Peder ikke blev i rigtigt godt humør med det samme. I hvert fald følte han sin ære så beklippet, at han stævnedes kroværten Lundager med kone og søn for retten i Odense. Retten blev sat midt i juni og sidst i juni blev der fremført vidner i sagen. Alle, der havde været tilstede under episoden, blev afhørt og påstande stod mod påstande. Alt i alt var det til megen ulejlighed for de vidner, som flere gange måtte afbryde deres daglige dont for at tage den lange vej til byen og give deres udsagn. Det gjorde ikke stemningen mellem de indblandede parter mildere, at det var bekosteligt at foretage disse rejser og i tilgift trak det ud med en domsafsigelse. Endelig i midten af juli året efter kom afgørelsen:

Retten fandt, at kroværten havde ret til at forlange ordentlig opførsel af sine gæster, den fandt ligeledes, at der havde været skænderi mellem krovfamilien og student Peder Schusboe og deri været brugt ord og vendinger, som man generede sig for at gengive i referatet fra den høje ret, men man fandt det ikke bevist, at Peder var mindre skyldig end Kroværten i denne sammenhæng. Sluttelig erklærede retten, at den hele sag var at betragte som en værtshusdiskussion og idømte begge parter at betale bøde. Peder skulle til Skt. Hans Kirke i Odense bøde 1 rigsdaler samt til Justitskassen yderligere én, mens Lundager måtte af med 2 rigsdaler til hver af de samme myndigheder.

I den mellemliggende tid havde lille Christine fået sine tænder og viste dem gerne frem i et fornøjlet smil. Det var såmænd ellers ikke fordi der var så meget at smile ad. Stub og hans familie havde i følge farmoderens testamente ret til at blive i deres nuværende bolig i to år efter den gamles død. Nu var tiden ved at løbe ud og Mette ventede snart barn igen. Efter som Stub aldrig havde taget nogen universitetseksamen, stod han dårligt rustet til at sørge for familiens fornødenheder. Hans indtægt bestod hovedsageligt af de naturalier, som blev ydet årligt som en slags husleje af den mand, som beboede resten af gården.

Ud over et beløb på 20 rigsdaler bestod afgiften af fri græsning og foder til to køer og seks får, samt en tønne rug og en tønne boghvede. Nu var Stub under sin opvækst aldrig blevet fortrolig med praktisk arbejde, fordi hans forældre havde vægter meget højt, at deres børn skulle blive til noget mere end simple bønder, så han forstod sig kun dårligt på at udnytte de beskedne ressourcer bedst muligt. I stedet prøvede han at gøre sig nyttig som skri-

verkarl rundt omkring, mens Mette hjemme forsøgte at holde sammen på sin og børnenes lille verden.

Straks efter retskendelsen lånte Stub 96 rigsdaler af apoteker V. Westen for at klare sig igennem, til han kunne få en passende stilling, men hele efteråret igen blev hans søgen mere og mere udsigtsløs. Ganske vist var han velkommen adskillige steder i et muntert lag på grund af sit lyse sind og vel kunne han til hver en tid improvisere muntre vers til fælles underholdning, men det skaffede jo ikke brød på bordet til kone og børn.

Mettes søskende så med bekymring, at deres søsters arvelod efter farmoderen tæredes op, men Mette selv beklagede ikke sin skæbne. Hun var lige så betaget af sin flyvske husbond nu, som hun havde været, da de begyndte at kærastes. Selv da hendes ældste søster, Sophie, som var gift med retskafne prokurator Engberg i Fåborg, kom på besøg hos sin lillesøster for selv at få syn for sagn, tog Mette sin mand i kærligt forsvar. Sophie fandt da, at hun vel bedst kunne hjælpe den lille familie ved at prøve at skaffe Stub beskæftigelse i Fåborg, men det sagde hun ikke noget om til Mette i første omgang.

I stedet holdt hun sammen med sine to

brødre en rådslagning om sine planer. Værtshusholderen Niels kunne billige planen, men måtte erkende, at han ikke kunne afse midler til selv at hjælpe økonomisk. Han havde sat sin arv i det hus, hvor han drev sit erhverv og kunne ikke derfra frigøre større beløb. Sophies arv var overgået til hendes mand ved giftermålet, således som skikken var, så hun kunne kun hjælpe med råd og dåd. Peder derimod havde ingen fast ejendom, han boede som logerende i Odense. Han havde ingen kone at forsørge og han havde anbragt sine penge fornuftigt, så at der ikke tæredes stort på dem. Han kunne vel hjælpe sin søster og svoger?

Og Peder, som havde en del til overs for sin muntre svoger og som måske bedre end de andre søskende forstod Stubs levevis, var villig til at hjælpe. I begyndelsen af julemåneden tog han i besøg hos Stub, ledsaget af sin søster Sophie. Det var Mette, som tog imod dem i den lille bolig, hvor den gamle brændeovn gjorde sit bedste for at holde kulden ude, men med ringe held. Mette tog vel imod dem og undskyldte, at hun ikke kunne byde dem på et traktement, men at Stub vel snart kunne ventes hjem med lidt godt fra præstegården. Præstekonen, hans søster,

var jo altid gavmild, selv om hendes midler ikke var for rigelige.

Sophie bemærkede nok, at Mette så noget blegnæset ud, som hun der gik rundt med den yngste, en lille dreng på armen, og fik hende til at sætte sig sammen med dem ved langbordet. Ved forsigtigt at spørge hende ud, fik hun da at vide, at den lille familie var i alvorlig knibe, for det beløb, som Stub havde lånt af apotekeren, skulle betales tilbage her til terminen. Hvor pengene skulle skaffes fra var ikke til at sige, for Mettes formue, hendes arv, var jo bundet i gården her og kunne ikke sådan frigøres, med mindre de da solgte den og selv det ville tage længere tid, end der behøvedes for at kunne indfri gælden i rette tid. Jooh! Det blev nok en sørgelig jul, mente Mette.

Så rankede hun sig og sagde: »Men I kommer vel ikke her for at høre om vores fortrædeligheder.

Med den gode Guds hjælp finder vi vel på råd. Det siger Stub altid og vi har da klaret os til nu og skal være taknemmelige for, at vi dog er ved godt helbred alle fire.« Efter en lille pause fortsatte hun: »Men hvad bringer jer så langt hjemmefra. Du, Sophie skulle vel have travlt med at forberede til julen?«

Peder skulle lige til at svare, da døren gik op og Stub kom ind: »Nej se, har vi gæster! I skal være velkomne her hos os. Og Mette, lad mig tage den lille lidt, så laver du os vel en kop rugkaffe - ja, andet kan vi ikke byde jer, men dertil skal i få en hvedekage, som min søster gav mig med. Gør jer til gode med, hvad huset formår, og lad mig så vide, hvordan det går jer og hvorfor I kommer her til os?«

Nu tog Peder ordet og forklarede, at de var kommet snarere for at få rede på,

hvordan det gik deres søster og svoger end for at berette om deres egen tilstand. Nu havde Mette fortalt om lånet, der snart skulle indfries og de kunne forstå, at det stod slet til med at skaffe pengene. Han fortalte også Stub, at de var kommet for at hjælpe familien på fode igen.

»Og hvordan har I tænkt jer, at det skulle ske?« spurgte Stub ivrigt, »Jeg ved ikke selv hvordan!«

»Se, jeg har jo tænkt, at du kan få noget skrivarbejde for min mand,« sagde Sophie, »og han vil også anbefale dig til andre i byen. Han kender jo mange velstående folk, som kunne have brug for din tjeneste. Derved kunne du sikre dig et udkomme for dig og dine. Men så må I altså opgive jeres bolig her og flytte til Fåborg.«

»Det kan jeg ikke indvende noget imod; men hvad mener du, Mette?« Han drejede sig spørgende om mod sin kone.

»Jeg mener, at vi skal tage imod Sophies tilbud,« svarede Mette, »jeg kan ikke have noget imod at komme til at bo nær min søster, men hvad med vores gæld?«

»Her mener jeg, at jeg har et forslag,« sagde Peder. »Jeg har tænkt, at jeg kunne købe gården her af jer. Jeg har midlerne til det, så snart jeg får dem frigjort og jeg mener, at de kan stå lige så sikkert i gården her som i et hus i Odense. Derved får I en sum, som kan dække jeres gæld og desuden tjene til at skaffe jer en beskeden bolig i Fåborg.«

»Men det vil nok tage nogen tid, før du får dine penge fri og vi kan få opsat et skøde på, at du skal overtage gården her«, sagde Stub betænkeligt. »Det nås nok ikke før terminen, frygter jeg.«

»Det ved jeg råd for«, svarede Peder, »du får et lån af Anders Jensen på Bramstrup.

Blot kortvarigt, så I kan svare enhver sit. Det gør han gerne, når jeg står inde for jer, det ved jeg. Så snart jeg så har mine penge fri, betaler du ham tilbage - og skødet på gården her, ja, det må så udfærdiges og berigtiges snarest.«

Sådan blev det. Den ret store sum, som Stub ved svogerens mellemkomst lånte af Anders Jensen, blev tilbagebetalt allerede inden jul. Den lille familie kunne i større tryghed end længe fejre den store højtid såvel hjemme som i kirken, hvortil de begav sig to gange på hver af helligdage, således som det var befalet i pietismens tid. Fuld af andagt bøjede Stub hovedet, mens menigheden omkring ham sang Brorsons julesalme, »Den yndigste rose er funden. Stiltfærdigt opsendte han sin takkebøn og bad om velsignelse for de mennesker, som i alle svære stunder havde stået ham bi.

Dog, alvor var aldrig Ambrosius Stubs fornemste egenskab. Fortrøstningsfuld og i tillid til Guds nåde så han sin fremtid i møde og selv i disse mørke vinterdage genklang i hans lyse, musikalske sind en hyldest livet. Strofer, som vi nu ser og synger i en yndig lovsang for forårets og livets genkomst: »Den kedsom vinter gik sin gang!«

Kilder:

John M. Møller: *Historiske oplysninger om Verninge sogn 1916*

Politikens: Dansk litteraturhistorie 1967 Højskolesangbogen

Salmebogen

Diverse små oplysninger fra opslagsværker

Barndommens gade

Ruth Rahllf, der i dag bor på Kirkebjerg, beskriver sin barndom i Gl. Tommerup, og sin barndomsgade, den nuværende Skolevej.

Jeg er født den 7. februar 1918, som den yngste af en børneflokk på en 10-12 stykker. Min far hed Peter Christensen Elkjær - han var født i 1872, og stammede fra Tved i Dalby sogn ved Kolding. Min mor Annemarie Elkjær F. Christoffersen var født i 1872 i Thorsted ved Bække. De blev gift i 1896. Mit barndomshjem lå nede ved korsvejen. Det er dér, hvor Krengerupvej, Skolevej og Bystævnevej mødes. I dag er Bystævnevej lukket af. Vores adresse var, hvad der i dag svarer til Krengerupvej 4. Som den yngste var jeg kæledæggen. Jeg har altid haft en god barndom, men noget meget positivt - ja det bedste forhold - oplevede jeg, efter at jeg var blevet gift i 1940. Da var mine forældre begyndt at trænge til hjælp, og nu blev det mig, der kunne træde til.

Det første jeg husker fra min barndom - jeg var vel 4 år - var mine forældres sølvbryllup. Jeg kan endnu se opdækningen i soveværelset for mig, og mine ældre søskendes ankomst. Men ak! Min lidt ældre bror Harry og jeg var syge, så vi blev sendt op på et koldt værelse - det var i november måned. Vi kunne kun lytte med. Nå, men det var også ligemeget for vi kunne ikke li' suppen. Min far var tømrer, og gik på arbejde tidligt om morgenen og kom første sent hjem. Så skulle han have ro til at læse Demokraten. Det gjaldt om ikke at forstyrre ham. Vi var faktisk lidt bange for ham. Det var ikke noget han selv fornemmede. Det gik først over, efter at jeg var blevet voksen.

Min mor arbejdede meget på den nærliggende Mosegaard som malkepige, i høsten med vand og rengøring. Billedet af hende gående frem og tilbage til arbejdet - altid i gang med strikkesøjet - har jeg stadig for mig. Vi havde altid hjemmestrikkede strømper.

Jeg kom i skole sammen med min bror Harry. Han var godt nok to år ældre end jeg, men så var jeg afsat, så min mor kunne gå på arbejde. Vi gik i forskolen hver anden dag hos frk. Rasmussen, der senere blev fru Schærfe. Da jeg så endelig begyndte i 1. klasse, kunne jeg både læse og skrive, så de første rigtige skoleår var faktisk kedelige. Men vi have heldigvis nogle gode legekammarater. Willy og Esther Skrædder, der boede i skrædderhuset på hjørnet af korsvejen. Overfor boede Ingeborg, datter af af Peder Snedker. Han lavede ligkister, som var udstillet i vinduet. Jeg husker, at der var høje tjørnehæk-

ke ved korsvejen. Engang kan jeg huske, at vor første cykel (en gammel damecykel som far købte til Harry og mig) var blevet lagt op på hækken - hvorfor erindrings jeg ikke. Det var en søndag eftermiddag. Far og mor var gået til Signe og Hans Skytte til kaffe. Harry og jeg var lagt i mine forældres seng med mæslinger. Men vi kunne ikke glemme den cykel, der lå på hækken. Og så - da ingen så os - listede vi op og prøvede cyklen og lagde den tilbage igen. Men ak og ve! Vi blev mere syge, og måtte gå til bekendelse. Jeg husker ikke om vi blev afstraffet. I øvrigt bestod afstraffelse dengang i at sortere søm og skruer, som far havde hældt ud i spånerne på værkstedet. Det var straf, når nu Esther, Willy, Johannes, Henry og alle de andre stod og trippede for at komme til at lege. Vore lege foregik med pindespil og tøndebånd, stylvter o.l. Katrine og Karl Larsen var vor redningshjælp. Dér har vi været mange gange, mange timer. Far og mor byttede avis med dem. Det var højdepunktet, når vi skulle bringe avisen. De havde have og hønsehuse, som vi kunne lege i. Der var geder og kaniner. Ja alt, hvad vi ikke havde.

Da jeg var 12 år fik jeg mine første gummistøvler, efter at jeg havde plaget i én uendelighed. Indtil da havde jeg gået på skafterne af Willy skrædders støvler, som var alt for små, så skafterne var slidt helt ned. Ellers havde vi kun træsko og kludesko. Engang var vi nogle stykker på tur ud i Mosegaards skov. Der var Hans (hans bedsteforældre boede i Maegaards Minde, de var missionske), så var der Johannes ovre fra Karl Larsen, Karl kludesko, min bror Harry og så mig. Jeg havde nye kludesko på, hvilket var strengt forbudt - det skulle være træsko. Og så ville skæbnen, at jeg trådte i mudder, således at den ene sko blev siddende i muddret og forsvandt. Vi søgte og søgte men forgævet. Gode råd var dyre. Til sidst foreslog Hans, at vi satte os ned og bad til Gud, om han ikke ville hjælpe os. Han bad, og vi ledte videre, men vi fandt ikke skoen. Så det var en tung vej hjem. Men så siger Karl, da vi næsten var hjemme: »Vi spørger min far om han ikke har en magen til den, der var tilbage!« Og det havde han. Så derved måtte vi tro, at det var en Gud til. Der gik mange år inden vi fortalte nogen om det, der skete.

Første og anden klasse gik stille og roligt med ABC. Desuden blev vi fyldt med bibelhistorie. Jeg husker især den om pigen, der skulle komme nøgen og fastende. Vi piger derhjemme havde lange fletninger, så lange at vi kunne sidde på dem. Derfor måtte jeg stå model med udslået

hår - dog ikke nøgen - og jeg slap også for at bide i løg, men hvor blev jeg drillen. En af mine veninder - Alvilda - hun var rødhåret, så hun gik heller ikke ram forbi. Hendes far blev kaldt Kukkeren. De boede ude i Rævedam.

I anden klasse skulle vi lære at sy og strikke. Det foregik efter normal skoletid, hvilket vi ikke var så glade for. Hjemme havde vi nemlig også faste pligter, både med opvask og håndarbejde. Vi skulle hække blonder til vore chemiser - 10-12 takker efter bredde. Vi prøvede at snyde, men vor mor kunne altid se, når vi havde flyttet skeltråden. Det kunne jeg ikke forstå, men siden har jeg fundet ud af, at det var fordi vi bandt kællingeknuder. Når mine ældre søstre havde veninder med hjemme til håndarbejde måtte jeg fortrænge. Jeg var for bitte, sagde de! Først da jeg kom i tredje klasse blev jeg accepteret. I denne klasse sad jeg sammen med Esther Madsen fra Holmehave. Hun havde en tvillingebror - Hans. Vi sad på første bord. Det var rart, undtagen til eksamen. Da havde vi på den tid pastor Petersen. Og når han var til eksamen, blev vi der sad først stænket til med spyt. Han lignede Jesus, troede vi, med meget langt skæg, hvori spytklatterne også af og til landede. Men efter eksamen kom festen, da fik vi lov til at lege i præstens have. Det var alletiders. Vi havde fået 10 øre med hjemmefra. For dem kunne vi købe to poser med blandede bolsjer, og så var dagen reddet. I præstens have måtte vi være overalt, undtagen på den plæne, hvor der var vintergækker. De var plantet i et kors med navne, nogen sagde, at det var fordi der var børn begravet.

Lærerne i skole var Godske og Nielsen. De var meget flinke. På den tid blev Poul Godske født og ham har jeg ofte kørt med i barnevogn. Jeg elskede og elsker stadig børn. Jeg passede mange af byens børn, bl.a. min lille nevø Niels Peter Elkjær - ham med det lange skæg.

På Kamgaarden var der en forpagter, der hed Andersen - han købte senere Brydegaard. Han ville altid drille. Det var hans største fornøjelse, at få min hue af og sprede mine fletninger ud. På Mosegaard, hvor mor arbejdede, boede en ældre dame med sin søn og datter. En anden søn boede i Næstved - han havde børn, og de kom meget på Mosegaard, og dem legede vi meget med. Det skete jo at vore store søstre fandt en god ven, som de gerne ville være alene med. Men Harry og jeg var jo nysgerrige og fulgte med på afstand. De gik gerne over i Kamgaardens have, hvor der var, hvad vi kaldte et kærestehus. For at slippe af med os fik vi

Murer Hans Storm, boghandler Rasmussen, skomager Alfred Hansen og købmand Høgedal.

en skilling. Jo, det tjente vi lidt ved. Alt vort tøj var jo brugt og omsyet - sådan var det. Men da min ene søster skulle giftes, fik jeg min første nye kjole - den var rundskåren, og så havde jeg felinstrømper. Jeg var virkelig flot. Og i dagens anledning fik jeg fri fra skole.

Vort badeværelse var et emaljeret vaskefad, som blev sat på komfuret om morgenen, når mor tændte op med spåner fra værkstedet. I fadet var regnvand, som mor hentede i en gammel suppegryde, som stod under tagrenden. Det skal bemærkes, at vi havde en brønd, men vandet skulle hejses op i en snor. Det måtte vi børn ikke. Hvor mange af os der blev vasket i samme fad husker jeg ikke, men den store badedag var, når mor havde vasket storvask. Så gjaldt det gruekedlen. Så skulle håret vaskes, og det var drøjt med det lange hår. Til sidst blev det skyllet i petroleumsvand, så var det nemmere at rede ud, og så var det også en sikring mod lus! Ellers måtte vi jo i Sibedelleeddike.

Far havde en ganske bestemt måde at gøre toilettet på. Når han skulle barberes - det skete een gang om ugen - blev en skammel sat på højkant, hvorefter et spejl blev sat op, vandfadet med varmt vand kom ind (måske det, vi havde vasket os i), en lille trækasse blev hentet fra den nederste skrivebordskuffe. Deri var barberkost, barberkniv, barbersæbe og en tandbørste. Efter barberingen blev kost og kniv vasket i fadet, og så kom tandbørstningen. Far påstod, at de små skægstubbe var med til at holde tænderne i orden. Min far havde sine egne tænder til han blev 90 år, bort-

set fra nogle stykker som jeg - efter hans eget ønske - trak ud med en naptang.

I 1996 havde vi en hvid jul, det havde det ikke været i mange år. Som barn syntes jeg altid, at vi havde hvid jul. Der var vintre, hvor vi havde sne næsten til tagryggen. Hvor vi dog nød det. Så var det med at få skøjter og slæde frem. Og så var der ud på oversømmelserne og kællebakken. Nej hvor det gik. Vi havde Niels Jørgens bakke bag ved Børnehaven Solbakken, som dengang var forskole. Nu er alt bygget til - her ligger Nyvejsudstyknings, som blev startet i 1974. Der, hvor jeg bor nu - på Kirkebjerg - var oversvømmelsen, hvor vi morede os på skøjter.

Da jeg skulle konfirmeres kom jeg for første gang med til Odense for at købe konfirmationstøj - det var i metermål hos Emil Hess i Nørregade. Frakken kostede 29,85 og hatten 4 kroner. Skoene bestemte Alfred Skomager - han havde kun det samme par, så vi fik dem 2 kroner billigere. Under konfirmationsforberedelserne var der ingen præst og en tom præstegård. En vis provst Bollerup fra Brændekilde kom i en høj Ford og læste med os, men det var Meisner, der konfirmerede os. Konfirmationsfest var der ikke meget af, idet jeg på det tidspunkt havde en syg søster. Så måtte der ikke festes. Jeg fik dog gaver: Seks paraplyer, en kuffert og to par hjemmesyede chemiser. Det var jo ikke det store sus.

Det var lidt om min tidlige barndom. Jeg havde mine forældre til de var knap 90 og 93 år. Jeg havde dem hos mig og passede

dem, og det var jeg meget glad for, at jeg fik lov til.

Ja, som tiden dog er forandret. Hele byen er forandret. Tidligere lå der den ene forretning efter den anden. Nu er indbyggertallet steget, men forretningernes antal er faldet - paradoksalt nok.

Jeg vil nu fortælle lidt om hvordan min barndoms gade så ud. Der var mange forretninger store som små med menesker, som jeg husker, som var det i går. Det kunne være hyggeligt at tale med een, som også havde oplevet det, men jeg er ved at være en af de ældste. Jeg savner meget min storebror, lillebror og Pederesen på Kamgaard. De var så hyggelige at tale med, og de huskede meget. Mon der er nedskrevet noget om byen Knarreborg - som nu hedder Gl. Tommerup? Jeg bor dog stadig i Knarreborg, det bliver der ikke lavet om på!

Betegnelsen gade for det, der i dag er Skolevej var nu så meget sagt - det var en hulvej og der var hverken navne eller husnumre. Jeg boede lidt fra korsvejen, der var indrammet af høje tjørnhække. Der var ikke megen oversigt, men der var jo heller ikke den store trafik. Det var faktisk kun hestekøretøjer og cykler. Fra korsvejen kørte man opad mod Knarreborg ad Dyr lægebakken og nedad mod Veringe og mod Brylle og til den anden side mod Femtingen og Naarup. På hjørnet over for os boede een som syede kludesko af gamle tæppestykker og cykeldæk. Det var vores yndede fodtøj, let og lækkert at løbe i. Ellers var træsko det almindeligste. På hjørnet mod byen

boede skrædderen og skrædderkonen, de havde også fransk vask og strykning. Her kunne man også leje dåbskjoler.

Så kom dyrlægen. Der var mange børn, så dér havde vi ofte vores gang. De havde en stor have, og den var omkranset af mirabeller. Der var en høj skrænt, som vi kunne løbe på. Der var slidte stier. Hvor har vi plukket mange violer dér. For enden af dyrlægens have var der en grusgrav. Dér blev senere bygget et hus af resterne af Abildgaard, der brændte i 1927. Så var der ølmandens, jeg kan ikke huske om de selv bryggede, men øl var der i hvert fald, og mange børn, så der kom vi tit. I »Skovsminde« boede et par ældre mennesker fra Skovstrup, deraf navnet. I det næste hus boede jordmoderen i mange år. Så kommer Toftegaard og Lørups gård - det er dér hvor Vestervangen begynder. Derefter kom der et hus, hvor der har været skiftende forretninger bl.a. manufakturforretning med hæklegarn og amagergarn. Så kommer vi til »Rønnely«. Dér boede Axel Axelsen - han sad i rullestol, og han har hjulpet mange med til at læse og skrive. Han sad altid i døråbningen, pakket ind i tæpper. Så kommer vi til karetmageren - i hans værksted blev der senere husflidslokale fra Tommerup skole, men det er forlængst nedlagt. Så var der muremester Ravn. Her var en overgang Sygekassekontor. Trine, Lars og Henrik boede der, hvor Svends Rullende Køkken ligger. Huset havde to lejligheder - her husker jeg, at Arnold Maler boede mens han byggede værksted. Sommerlund boede også dér - han var en alene-mand, som hver dag på klokkeslet gik ned i Sladrekrogen, hvor han købte sin middagsmad. Han var en særling. Så kom der en stor åben plads, hvor Nymark senere byggede sit mekanikerværksted, og dér skulle mine to drenge senere komme i mekaniklære. Der blev også bygget et tømrerværksted - det var tømrer Aarslev. Det blev senere overtaget af Kristian Pedersen. Så kom det, vi kaldte byen med bageren, slagteren,

skomageren og blikkenslageren. Det var store forretninger i vores øjne. Derefter lå den store trælast, dér hvor maler Hesby bor i dag. Ejeren hed Posselt. Det var en stor historie med meget træ, mange træskure, her var godt at lege. Jeg blev senere ung pige i huset hos fruene, det var ikke særlig interessant - pyh-ha! Det sidste hus inden stationsbygningen var Maren Hvids hus. Jeg har ladet mig fortælle, at hun havde en stor sorg, så hun græd så meget, at hendes øjne blødte!

Knarreborg station havde stor betydning for byen. Det var eneste forbindelse til Odense og Assens. Rutebiler havde man ikke dengang i Knarreborg. Stationsbygningen var en rød bygning - noget af den ligger der endnu (Sudan Genbrug) - med en god ventesal, opvarmet med en stor kakkelovn, med faste borde og bænke og med nogle dybe vindueskarme for os børn og unge mennesker, så vi havde udsigt til både den ene og den anden side. Der var billetluge og et skab til posttaske o.l. Postkontoret lå her, og der var indgang til privaten. Når der var afgang kom Stationsmesteren ud fra sit kontor og fløjtede. Der var signal, og bommene skulle ruller op og ned ved baneoverskæringen. Alt dette gjorde een mand. Der var også et pakhus. Det lå for enden af stationsbygningen, dér hvor det nye Posthus nu ligger. Ved stationen var der et sidespor, hvor der blev leveret grise til Slagtehuset i Odense og roer til Sukkerkogeriet i Assens. Bønderne kom her med deres varer på hestetrukne vogne. Det var før lastbilerne rigtig var blevet moderne. På perronen var desuden et toilet både for damer og herrer. Overfor stationen lå - som i dag - Brugsen. Men dengang var der affholdsrestauration i den ene ende. Her kunne man købe kaffe og evt. leje et værelse. Brugsen er jo nu udvidet af flere omgange, så det hele er jo noget anderledes nu.

Skolevej nr. 4 hedder Rosenlund, her har mange ældre nydt deres otium. I nr. 6 lå der en vognmandsforretning, dengang

med heste. Jeg husker Emil Greve boede dér. Da fik min broder og jeg 10 øre for at synge »Far er så streng«. Vi stod bag gardinerne og sang - det har nok været smukt. I nr. 8 har der boet mange forskellige, en blikkenslager, en vinfabrikant og sidst en varmemester. Henne i nr. 12 boede træskomanden - her købte vi vore træsko, og her fik vi røget flæsk. Købmand Høgedal boede i nr. 14. I 1927 blev Tommerup skole så bygget, så der gik jeg så mine sidste skoleår. Det var en flot skole, hvor der i den ene ende var kommunkontor med køkken og mødelokale. Skolen havde to klasseværelser og en gymnastiksal, gammeldags lokum i gården og en lille sportsplads. Der var overdækkede affaldskasser. På dem sad vi og spiste vore madpakker. Henne i nr. 24 havde murer Storm sin villa, og i det næste hus boede Julius halsklæde. Han var lidt af en særling, men vi hyggede os altid med ham. Han delte krymmel ud i vores hånd, for som han sagde: »Det er vel nok mange stykker I får«! Julius var ellers rulle-tømrer - et gammelt fag. I Fredebo var der en lille forretning, hvor vi kunne købe æg og margarine m.m. Det stod i papkasser på gulvet. Det var to ældre søstre, der ekspederede, når der kom kunder. Så kommer vi ned i svinget - her lå Forskolen - en lille skole med eet klasseværelse og beboelse i den anden ende af huset. Her boede lærerinden. Der var desuden en separat toiletbygning. Der var legeplads med bomme både til at gå på og hænge i. I haven var der mange æble- og blometræer. Det var forbudden frugt, men de smagte godt, når vi kunne komme afsted med at sanke noget i grøften ud til vejen. I haven boede Peder Snedker og datteren Ingeborg. De havde forretning med ligkister - udstillingsvinduerne sidder endnu i huset på hjørnet Hjørneborg.

Her sluttede Hovedgaden i min barndoms landsby. På den anden side af korsvejen fører den til Vemming, men her slutter min beretning om Barndommens gade.

FKI Fast Food Teknik a/s

VIRKSOMHEDSPORTRÆT

FKI blev i 1958 i København startet af Flemming Kofoed Ibsen. FKI startede med at producere pølsekogere til slagterierne i Danmark, så man kunne servere kogte røde pølser fra pølsevogne og andre udsalgssteder.

Produktprogrammet blev løbende udvidet til at omfatte pølseristere til ristede pølser, senere stegeapparater for hamburgere, samt et program i forskelligt tilbehør til branchen.

Efterfølgende indgik man et samarbejde med PÅSKEBRØD om produktion af en brødrister. Denne blev kaldt JUPA (Julius Paaskesen, ejer/grundlægger af PÅSKEBRØD), og vi kender den nok alle, hvis vi tænker os om. Det er en brødrister, hvor man åbner et låg og kommer brødet i maskinen ovenfra. Efter færdig ristning, falder brødet ud i en brødsuffe. Den står stadig i masser af forretninger.

Paaskebrød's fabrikker blev i 80'erne

solgt til en svensk koncern. Ib Paaskesen, sælgeren af Paaskebrød, overtog herefter FKI, og kaldte virksomheden for FKI Staalinventar A/S.

FKI Staalinventar A/S lå i Rødovre. Man udvidede produktprogrammet væsentligt, bl.a. fremstillede man store runde barer i rustfrit stål. Man ser disse bl.a. i lufthavne i store dele af verden. De er typisk benævnt FRANK's DELI.

Virksomheden beskæftigede dengang

35-40 mennesker, hvoraf halvdelen af personalet var projektmedarbejdere/konstruktører o.lign.

I 1990 fik FKI Staalinventar A/S økonomiske problemer. Samtidig blev der i Broby startet et samarbejde mellem to mennesker med formål at producere og sælge pølsevogne til det polske marked. Man solgte i perioden 1991-92 ca. 140 pølsevogne.

Idet disse vogne skulle udrustes med gasudstyr (pølsekoger, pølserister og brødrister), og kun FKI i Europa kunne levere dette, var det helt nødvendigt for firmaet, på én eller anden måde at engagere sig med FKI.

Man besluttede at overtage aktiviteterne i FKI Staalinventar A/S, idet denne på daværende tidspunkt var gået i betalingsstandsning.

Nyt selskab pr. 1/4 1991

FKI Fast Food Teknik a/s blev dannet, og bestod på daværende tidspunkt af 4 aktionærer, én der producerede pølsevogne, én der solgte disse, én der forsynede vognene i Polen med fast food, og undertegnede der skulle drive FKI.

Tiden herefter blev en meget spændende tid, idet jeg pr. 1. april 1991 skulle til Rødovre for at overtage virksomheden, da vi havde købt alle aktiviteter, alle maskiner og alt inventar.

Jeg, som på det tidspunkt i 13 år havde bygget tungt materiel til landevejstransport, så som påhængsvogne/sættevogne/tippelad, autotransporter og lignende, havde vel ikke meget forstand på pølsekoger og lignende »blikdele«. Det skulle da lige være fra min fortid hos LINDAB VENTILATION A/S.

Jeg startede med at ansætte 5-6 mand fra Tommerup-området. Vi kørte hver uge meget tidlig mandag morgen til Rødovre. Om dagen var vi med i produktion af udstyr, og vi forsøgte at lære os, hvad det egentlig var for produkter vi fremover skulle beskæftige os med.

Da de tekniske dokumentationsmaterialer var yderst sparsomme, skilte vi apparaterne ad og tog fotos af delene, for derefter at udarbejde styklister o.l.

Vi optog ligeledes videofilm af indretningen i »de gamle« lokaler.

Langt de fleste produkter trængte voldsomt til at blive gjort produktionsmodne, så der lå et kæmpe arbejde med at udarbejde dette. Om aftenen arbejdede vi med at »bryde fabrikken ned«, idet jeg havde fundet egnede produktionsfaciliteter i Verninge på Lundegårdsvej, og vi dermed havde besluttet hurtigst muligt at flytte hele produktionen til Tommerup/Verninge.

Vi pakkede materiel ned og gjorde klar til løbende at flytte.

De lokaliteter vi skulle fraflytte var i øvrigt så store, at vi hver især installerede os på ledige kontorer, hvor vi sov om natten.

Vi havde hver især en »maddag« i løbet af ugen, således at vi efter endt arbejdstid spiste sammen i kantinen.

Fredag eftermiddag kørte vi hjem til Fyn med de par varebiler vi havde, og disse var fyldt til randen.

Aflæsning og opstart på indretning på Lundegårdsvej foregik typisk i week-enden. I perioden ændrede vi personalesammensætningen således at flere og flere blev på Fyn, og færre og færre på Sjælland.

Efterhånden kørte ca. en sættevogn fuld lastet 2-3 gange om ugen.

Det er jo selvsagt et problem at flytte en fabrik, samtidig med at der produceres på fuld tryk, og idet reoler, kabelbakker, udsugningsanlæg o.l. var det første vi skulle bruge på Fyn, betød det at fabrikken på Sjælland efterhånden lignede et »persisk marked«, med dele i kasse, kabler til maskiner hang i guirlander osv.

Det var en hård arbejdsperiode; men alle tog en tøm, og vi syntes vel alle at det var skægt. Det sidste læs, efter vi havde fejlet gulvet i Rødovre, kørte vi til Fyn i juni 1991, og efter én uges produktionsstop, startede vi så småt op i Verninge.

Vi var på dette tidspunkt 12 medarbejdere.

Opstart i Verninge

FKI's daværende største kunde var »pølsevognsfabrikanten«. Efter knap eet år fik denne voldsomme økonomiske problemer, som naturligvis smittede af på FKI, med store tab til følge.

FKI's ejerskab blev ændret således at Nachridan A/S og undertegnede i fællesskab købte alle aktier i selskabet, samt investerede mere driftskapital.

Det gjorde vi fordi vi var indstillet på at arbejde os ud af situationen og ud fra at vi troede på, at FKI var/kunne blive en god og sund virksomhed.

Vores indstilling var, at vi ikke ønskede at lave økonomiske spidsfindtligheder, der evt. kunne gå ud over kreditorer o.l. Vi ville have et godt ry.

Vi overtog i øvrigt pølsevognsproduktionen, idet daværende producent gik konkurs. Denne produktion er aldrig blevet nogen større succes, da der for det første ikke sælges mange i Danmark, og for det andet at vi ikke brugte kræfter på at udvikle denne gren.

Vi mener heller ikke at den medarbejdersammensætning vi benytter til produktion af udstyr er den samme, der skal anvendes til produktion af vogne.

Idag er denne gren lukket ned hos FKI. Idag er produktprogrammet RUSTFRIT UDSTYR til Fast Food branchen, som omhandler:

Kogemateriel: Pølsekoger, kar til varmeholdning af f.eks. kartofler, sovse o.l.

Stegemateriel: Pølserister, stegeplader, rullegrill til pølser, stegemaskiner til hamburgere, friturer o.l.

Brødmateriel: Toastere, brødrister, karameliseringsmaskiner til burgerboller, pizzaovne o.l.

Salatudstyr: Salatbarer, salatboxe, dressingsbeholdere o.l.

Tilbehør: Papir-/servietholdere, pølse-tænger, hot-dog holdere, løgautomater, dressingpumper o.l.

Herudover diske med pølseudstyr som opstilles i kædebutikker/benzinstationer, samt et væld af specielle kunderelaterede produkter.

Udvikling

I årene fra 1992 har vi brugt store resurser til videreudvikling af det program vi overtog.

Vi har, idet vi ikke kendte branchen på forhånd, været nødt til at lytte til markedet for informationer om, hvad kunderne ønskede. Der har været fokuseret meget på rengøringsvenlighed og energibesparelse.

Vi mener selv, at grunden til den succes, vi oplever, stammer fra, at vi har udviklet vore produkter således, at de idag er meget rengøringsvenlige, energivenlige, har et pænt design, er meget holdbare, samt at FKI yder en meget høj grad af service overfor vore kunder.

En høj grad af service består af hurtig og sikker levering, hurtig reparation og seriøs betjening.

Idag har vi ikke eet produkt fra FKI Staalinventar A/S, der ikke er ændret på én eller anden måde.

Kunderne

FKI's kundegrupper er de danske slagterier, DSB, cateringgrossister og storkøkkenleverandører.

På eksportmarkederne, som udgør ca. 60% af omsætningen, er vi p.t. stærkest i Skandinavien; men resten af Europa udvikler sig positivt, mest Tyskland.

Sporadisk sælger vi materiel over hele verden, især til danskere der har bosat sig rundt om i verden, og som starter salg af hot-dog og lignende.

Det har vi i øvrigt vel alle tænkt på, på tidspunkter, hvor vi har været på ferier.

FKI's bomærke, med den blå prik er kendt over hele verden.

Idag har vi i Danmark faktisk kun en enkelt konkurrent, som producerer lidt udstyr («gamle» FKI medarbejdere fra FKI Staalinventar A/S i København). Deres program er væsentlig mindre end FKI's og de sælger i øvrigt en del af FKI's produkter.

Vi har overtaget HM Grillinventar A/S i Haderslev, og da KH Stål i Randers lukkede, ansatte vi ejeren som sælger for det danske marked.

Vores konkurrenter idag er typisk italienske eller amerikanske fabrikker.

Dem kan vi »slå« på kvalitet og design, men ikke på prisen.

Nutid/fremtid

FKI oplevede fra 1994 en markant stigning i omsætning, og vi havde faktisk

store problemer med at gennemføre produktionen i lokalerne på Lundegårdsvej.

Denne stigning stammer bl.a. fra, at benzinstationer i Norge, Sverige, men nu, også i Danmark, satses på at kunderne kan købe f.eks. en fransk hot-dog.

Vi besluttede derfor i 1997, at vi ville bygge en helt ny fabrik. Da vi gerne vil være lokale i Tommerup, købte vi grund på Byghøjvej 5 i Verringe, og tog første spadestik 6. juni 1997. Vi benyttede om muligt lokale håndværkere. Vi flyttede i de nye lokaler i slutningen af oktober og holdt officiel indvielse den 10. december 1997. Vi har mere end fordoblet arealet, og har fået nogle virkelige gode arbejdsforhold.

Vi gør en del ud af at markere vores BLÅ prik, idet vi typisk får leveret nye maskiner i »vores farve«. Ligeledes er spær og tag på byggeriet naturligvis i blå farve.

Samtidig har vi gjort en del ud af udendørsarealerne, med belysning, beplantning, græs og stenbelægning overalt, hvilket vi får meget ros for.

Vi installerede nyt EDB-system, som gør, at vi forsøger at gøre os så »papirfri« som mulig, og næste skridt i vores IT-tid er, at vores brochurer også skal ligge på Internettet.

I værkstedet er der naturligvis installeret udsugning både m.h.t. svejserøg og slibestøv, og vi har den regel, at det er »forbudt« at feje, idet det støver. Vi støvsuger og får dermed et meget rent værksted.

Dette ønsker vi, idet vi udelukkende arbejder med rustfrit stål til fødevarerbranchen. Ligeledes vil vi til enhver tid kunne fremvise vore lokaliteter til kunder o.l., og vi mener det giver en vis respekt omkring FKI og vores produkter, at vi forsøger også at have et pænt og rent værksted.

Tilsyneladende ser det ud til, at et af mine ønsker/drømme vil lykkes, og disse har lydt: Jeg har altid ønsket mig at have en lille og sund virksomhed.

En sund virksomhed er en virksomhed der tjener penge, så man sikrer fremtiden for virksomheden og medarbejderne, og fortsat kan udvikle sig; men også en virksomhed hvor det er rart at være ansat. Jeg håber/synes, at dette er lykkedes.

FKI har nu ca. 15 ansatte. En del af disse har været med helt fra starten, og er gode, loyale og dygtige medarbejdere.

På det danske marked oplever vi altid en eksplosion i foråret, når turistsæsonen starter op.

Det betyder en del overarbejde; men dette løser medarbejderne hver gang, og vi lever godt op til vores salgsmotto: »Varer der bestilles inden kl. 11.00 sendes samme dag«.

Med håb om at FKI fortsat må udvikle sig positivt såvel i Danmark som ude i den store verden, ønsker jeg hermed læserne en rigtig god jul samt et godt nytår.

Ingvard Poulsen

Tommerup HK

ÅRETS SPORTSPRÆSTATION

Hvert år vælger Lions Club Tommerup Årets Sportspræstation. Med titlen følger en pokal samt 1000 kr. I år har vi valgt Inge Brønserud, idag formand for Tommerup Håndboldklubs seniorudvalg. Inge Brønserud har i mange år været een af dem, der har trukket i trådene fra sidelinien. Inge Brønserud har været medlem af Frøbjerg Gymnastikforening og Frem Odense og er nu medlem af Tommerup HK. Hun er æresmedlem i Atomium 61- Tommerup HK's venskabsklub i Rotterdam. Tildelt Fyns Håndbold Forbunds lederpris i 1993 og æresmedlem i Tommerup HK i 1994. Inge Brønserud skriver her lidt om sig selv.

For præcis 60 år siden kom håndboldspillet for første gang på programmet i den daværende skytte- og gymnastikforening i Vemmingdal. Det blev karlenes og senere pigernes sommeraktivitet, hvor man spillede 11-mands håndbold på markerne ved mejeriet. Siden er der både i foreningssammenhænge og på håndboldbanen sket store forandringer. Idag hedder håndboldklubben Tommerup HK, og håndbold spilles idag hele året rundt af begge køn fra 4-5 år til veteraner, der forlængst har passeret de 50 i forskellige haller. Da jeg for godt 50 år siden på græsmarkerne ved Orte for første gang rørte en håndbold, blev jeg til mine forældres store ærgrelse grebet af denne fascinerende leg med bolden. På cykel i alt slags vejr drog vi søndag efter søndag til stævner rundt

om på Fyn eller spillede kamp på den

smukke bane på Frøbjerg Bavnehøj, hvor de mange tilskuere på skråningerne støttede de lokale helte. Disse oplevelser fra barndommen står selv i dag stærkt i erin-

dringen.

Min interesse for håndbold blev yderligere skærpet i min gymnasietid, hvor jeg som medlem af den nu forlængst nedlagte klub Frem for første gang prøvede at spille indendørs og på trægulv. Men med den efterfølgende studietid i København tog jeg i store træk afsked med min aktive håndboldtid, indtil jeg tilbage i Tommerup i begyndelsen af 70'erne blev lokket til at genoptage sporten på motionsplan. Dermed var min skæbne beseglet.

Siden 1974 har jeg under een eller anden form deltaget i klubbens organisatoriske arbejde, og mange vil uvilkårligt spørge sig selv, hvad der får en person - godt på vej til pensionsalderen - til at bruge så mange år og timer på ulønnet arbejde.

Takket være håndboldsporten har jeg haft utallige spændende oplevelser og kan glæde mig over mange gode og udenlandske venskaber. Men vigtigst gennem årene har nok været min overbevisning om, at man gennem foreningsarbejdet kan være med til at påvirke børn og unge i positiv retning. I idrættens verden lærer man, at selv om vi alle er forskellige, kan vi godt være på hold sammen. Vi vinder sammen kampen, men oplever også, at vi uden godt samarbejde har let ved at tabe. Forståelsen for tolerance, samarbejde og værdien af godt kammeratskab er gode egenskaber at have med ud i livet.

Ungdomsskoletur til Ungarn

Af Lars Husted

Via et ungdomsorkester, der deltog i projektet »Kulturlandsby 1996«, og et besøg af 6 unge mennesker fra Nyirbator i Ungarn - arrangeret af Lions Club Tommerup i 1997 - havde lederne fra Ungdomsklubben og Speedwayklubben fået lyst til at planlægge en tur den anden vej. Nu skulle det være os, der kom ned til dem. Med den ihærdighed, der nu engang skal til for at flytte tryghedssøgende unge fra Tommerup væk fra mors kødgryder og de hjemlige cirkler helt til Ungarn, tog vi afsted d. 22.06.1998.

Søvnlige, men spændte og forventningsfulde mødtes vi en tidlig juni morgen på Tommerup Station. Der blev taget afsked med forældre og ungdomsskoleinspektør Poul Larsen, og derefter gik det mod Kastrup. Vi kom godt over og under Storebælt, men så gik toget næsten i stå. Det fremkaldte mange spændte ansigter. »Ville vi nå vort fly?« Men vi nåede det trods alt. Nogle af de unge kunne godt have været denne spænding foruden. Med de afgående fly i baggrunden, afslørede et blik på vore elever, en forvandling fra

»Jeg kan det hele« - attituden til »Vi er klar over, at vor sidste time er kommet.« Men godt udstyret med lykkedyr og andet »sikkerhedsudstyr« gik vi ombord.

Uden de store problemer kom vi i luften. Dog var der stadig spændte ansigter, da det pludselig gav nogle ryk i flyet. Kaptajnen kunne dog over højtaleren berolige med, at det kun var en tordenbyge. Efter en flot flyvetur ned igennem Europa lagde vi an til landing i Ferihegy lufthavnen i Budapest. Det var skyfrit, og vi fik en meget flot indflyvning til denne smukke by. Et bump og skrig efterfulgt af klapsalver bekendtgjorde landingen.

Som aftalt stod Nyirbators borgmester og parlamentsmedlem Ferenc Petroczki i lufthavnen og tog imod os. Det blev starten på en uge med en omsorg, vi kunne lære meget af i Danmark. Efter en middag med hr. Petroczki og dennes familie, gik turen til vort hotel. Alle var trætte og stemte for en god nats søvn. Der blev hurtigt ro, men pludselig udbrød et oprør, der ikke lader den ungarske opstand noget tilbage. Det viste sig, at der var møl på værelserne. Nogle af de unge ville hjem, koste hvad det ville, andre var dog mere afslappede.

Lederne foreslog at man talte møllene. Dagen efter viste det utrolige sig, at alle havde overlevet det frontale mølangreb.

Rundvisningen i Budapest afslørede national stolthed, imponerende bygninger, flotte, meget dyre forretningscentre med mange varer men ikke ret mange kunder, tiggere og biler i millionklassen, som vi ikke ser herhjemme. Vi oplevede en by med utroligt store modsætninger. Efter rundvisningen som traditionel turist mødtes vi med vore rigtige guider - det var tre af de ungarere, der sidste år var i Tommerup. (Uden dem var vi sikkert endt i Sibirien).

Nu gik turen mod øst gennem det flade ungarske landskab bl.a. igennem den kendte Hortobagy-puzta. Det var en rejse tilbage i tiden. Her var det ikke jetsettet, der var dominerende. Næsten alle pladser i toget var optaget, så der var ikke andet at gøre end at sætte sig, hvor man bedst kunne. Det var første gang de unge var alene med sigøjnere og andet godtfolk. Men med de ungarske guides advarsler om at passe på penge og bagage som eneste ballast. Klublederne kunne kun lade skæbnen råde. Som Pernille sagde:

»Nu føler jeg mig virkelig som en fed, hvid europærer, med min fede oppakning«; hvorefter hun kastede sig over dialogens kunst med de tre ungare, med chokolade som væsentligste kommunikationsmiddel. Personligt kom kulturforskellene tæt på mig, da en 12-årig pige ville forære mig sin halskæde - formodentlig hendes kæreste eje. Efter at have takket nej, sad man fuldstændig måbende, endnu en mursten blev lagt til det fundament, der senere skulle komme til at danne basis for det endelige sammenligningsgrundlag mellem to kulturer.

Efter mange timers kørsel gennem det ultra flade landskab tonede Nyirbator frem. Vore guider var meget skeptiske m.h.t. om vi ikke kunne lide deres by. Denne skepsis skulle senere vise sig at blive gjort grundigt til skamme. Nyirbator har ca. 14.000 indbyggere. Der er en del industri i byen, men ellers ernærer befolkningen sig af landbrug. Det er jo ikke landbrug, som vi kender det. Man må nok sige, at man her er mange år bagefter vore landmænd, både maskinelt og hvad effektivitet angår.

På banegården blev vi modtaget af borgmesteren og dennes familie og en del medlemmer af den lokale Lions Club. Det skal her nævnes, at Lions Club Tommerup er moderklub for denne klub. Dette blev starten på en meget stor oplevelse. Vi var på ture, hvor vi kom ud, hvor turister var sjældne. Vi var til lokal folkedans, teater, bluesfestival, middage med langt over 100 mennesker. Unge som gamle fulgte os i tykt og tyndt, kun med det formål, at vi skulle have det godt. Unge 16-17 årige eskorterede os rundt, hver gang vi skulle noget, og det med en ansvarsbevidsthed, der lader meget tilbage at ønske blandt vore unge i Danmark. Alle - selv borgmesteren - ofrede en uges ferie på os. Der var modtagelse på rådhuset med gaver til alle, masser af gaver og dyre gaver. Private hjem tog os til sig og bospiste os efter alle kunstens regler. For-

stå det nu ikke sådan at vore værter havde penge nok. Samtidig med den utrolige gæstfrihed udviste ungarene en fantastisk sparsommelighed. Pudsigheder som, at man slukker motoren, når man venter på et tog ved en jernbaneoverskæring. Madpakker, der er tilovers tager man med hjem - selv om man er direktør. Man kører ikke over 80 km i timen for at spare benzin. Er man på restaurant - og der er mad tilovers - ja, så tager man det med hjem. Alt sammen gjort med værdighed. Tro ikke, at du får lov at forære en ungare en pakke cigaretter, næ - nej vi kan bytte. Når det gjaldt os, var al sparsommelighed borte som dug for solen. Vi blev behandlet som grever og baroner, og som Mia sagde: »Dette er ude af proportioner, vi er jo bare et hold almindelige danskere på tur med ungdomsskolen i vore nedslidte Ecco-sko«! Det var gæstfrihed ud over alle grænser.

Afslutningsaftenen afslørede, at flere hundrede havde været involveret i dette projekt. Mennesker, der kan være stolte af sig selv og deres land. Mit billede af ungarene som gamle, krogede og udslidte mennesker, der levede i et beskidt land med en jammerlig natur, er blevet udvisket til fordel for et billede af flotte, velklædte unge mennesker, der lever - omend sparsomt - i smukke og frodige omgivelser. Kun een ting piner mig: Også her slår den amerikanske livsstil sine folder med en sådan styrke, at den udgør en trussel mod den ungarske kultur.

Allerede midt på ugen stod det os klart, at vi ville få svært ved at gøre gengæld. Et simpelt regnestykke viste, at vore ungarske værter havde betalt, hvad der svarer til 100 mands arbejde i en måned blot på at bespise os. Dertil kom busture, gaver o.l.

Alle de unge deltagere fra Tommerup er dog også klar over, at de har oplevet noget unikt - også dem, der ikke fik held til at få en ungarsk kæreste. Mange ville gerne være blevet noget længere, andre ville gerne betale det dobbelte for at komme

med på næste tur. Selv de, der havde haft hjemve kunne pludselig undvære deres forældre, eller var det mon det omvendte, der var problemet. Vi oplevede desuden i den uge, at det sædvanlige teenagebrokeri og den megen tryghedssøgen samt det vanvittige forbrugsmønster var så godt som væk. Nu var andre værdier pludselig kommet i fokus.

Efter hjemkomsten mødte jeg Jesper og Susanne. Vi talte om en bombe, der var sprunget i Budapest to dage efter at vi var kommet hjem. Vor bekymring gik på om vore ungarske guider var kommet til skade? Jo, turen havde givet den mellemfolkelige forståelse, som vi alle har brug for. Og lur mig om der ikke fremover bliver sendt flere julekort fra Tommerup til Nyirbator.

Personligt mener jeg, at det var godt, at det blev almindelige unge, der oplevede denne gæstfrihed og venlighed, og ikke de sædvanlige forretningsmænd og politikere. Det ydmyge håb er så blot, at de unge samt deres familier og vort byråd - gerne med borgmesteren i spidsen - vil forstå at gøre gengæld, når der kommer gæster fra Nyirbator til Tommerup.

